

Jitka Měřinská

Štěchovský památníček

Vzpomínky Marie Krajčové, roz. Tesařové,
narozené roku 1915 na Štěchově č. 19

(dle vyprávění své maminky sepsala roku 2003 v Brně její dcera Jitka)

M. Tesařová, r. 1936

Nákladem 50 výtisků vydala v Brně roku 2004 Dr. Jitka Měřinská
Vytiskla tiskárna MSD, s. r. o., Lidická 23, Brno
Grafickou úpravu provedlo studio GARDEN 114, Podstránská 114, Brno
Použité fotografie poskytnuty z rodinných alb příbuzenstva
Fotografie technicky zpracoval Miloš Měřinský a studio GARDEN 114

Dotisk, rozšířený o některé další údaje a fotografie, vydán v Brně v listopadu roku 2004 ve 30 výtiscích v češtině a 35 výtiscích v anglickém překladu.

Motto:

Náše skutky náleží nám, jejich následky však nebesům.

František z Assisi

1. Úvodem

Je parné léto roku 2003. Zcela mimořádná, nevídaná tropická vedra ochromují tělo, které jako by samovolně tíhne k vydechnutí, k pozastavení, ke spočinutí. Rozpálené město vytrvale sálá svůj všudypřítomný žár. Snad je ten úmor seslán na tuto hektickou dobu záměrně, aby se dokázala také pozastavit, aby dočasně zkrotila své zběsilé tempo, aby se maličko poohlédla, jakou stopu zanechává v tom lidském konání a hemžení. „Maminko moje, prosím, vyprávěj o svém dětství a mládí“ – obligátní prosba všech potomků, ať už jsou ve věku útlém, dospělém nebo zralém. Téměř osmaosmdesátiletá hlava se kloní nad šálkem kávy a noří se do vzpomínek na dávná léta. Štěchov, to je místo, do něhož bylo vsazeno dětství a mládí mé milé maminky; místo, které i přes následná odloučení vždy bylo v tichém spojení s jejím životem, ať už se odvíjel jeho běh kdekoliv. Štěchov, maličká vesnička na úpatí Českomoravské vrchoviny, poblíž Lysic. Vesnička, která je ve své jedinečnosti nezaměnitelná a současně v odvíjejících se lidských osudech vsazených do zákonitostí své doby srovnatelná s mnoha dalšími osadami naší země. Pro mou maminku je to však vesnička rodná. A tímto přívlaskem je řečeno vše, co touží vyjádřit její srdce.

2. Život končí ... život začíná

První světová válka, kterou ohraničovala léta 1914 a 1918, se stala pro mnoho českých rodin osudovým obdobím. I Štěchov to pocítil. V malém stavení č. 19 v tzv. „Chaloupkách“ se odehrávalo roku 1915 přesmutné loučení. Rodinu Tesařových opouštěl mladý voják Konrád Tesař. Loučil se se svou manželkou Marií a maličkou Jarmilkou.

Konrád Tesař

I když se mladí manželé obávali nejhoršího, přece jen doufali ve šťastné shledání. Ale osud vše schystal jinak. Konrád Tesař, pohledný mladý muž pocházející z nedalekého Lačnova, soustružník perleti, se už nikdy neměl shledat se svou rodinou, která už fakticky čítala čtyři členy (druhé dítě už se ve vší tichosti vyvíjelo směrem ke svému narození). Tragická zpráva o vojákově, jemuž válka vzala život, a narození malé holčičky – to byl souběh dvou protikladných událostí: smrti a života. Obě vhněly slzy do očí, jenže každá z jiného důvodu. Malá Mařenka Tesařová se narodila jako pohrobek. Stalo se tak v čase předvánočním 21. prosince 1915.

Mařenka Tesařová, r. 1916

3. Cti otce svého a matku svou

Otec v rodině nebyl. Malá Mařenka se narodila jako pohrobek, jako ztělesněná výčitka kruté válce. Člověk však tihne k harmonii. Rovnováha musela být nalezena. Byl tu dědeček. A jaký dědeček!

Moje maminka se rozpomíná a vypráví: „Na Štěchově se říkávalo dědoušek. Na tom našem dědouškovi však mnoho dědouškovského nebylo. Byl to člověk jako svíce, bystrého rozumu a chápajícího srdce. I starostovský úřad zdárně zastával. V době jeho starostování (to bylo v několika volebních obdobích – jednak před mým narozením a dále za mého dětství) bývala u nás doma truhlice s obecními písemnostmi. Často se na dědouškovo starostování u nás doma i později vzpomínalo a vyprávělo se o tom. Náš dědoušek – František Čech se jmenoval - byl člověk spolehlivý, vážený a ctěný. Prázdné místo po tatínkovi jsme jako děti díky dědouškovi neměly příležitost pocítit.

Marie Tesařová, roz. Čechová

Jen mamince občas pronikl do očí stín, ale ani jí neustálá práce nedovolovala delší rozjímání nad smutným osudem. Nářky ani stýskání u nás nebylo nikdy slyšet. Statečná byla ta naše maminka Marie Tesařová. Jméno Tesařová jsme ovšem znaly s mou starší sestrou Jarmilou spíše ze školy. Jinak se u nás říkalo: „U Čechů.“

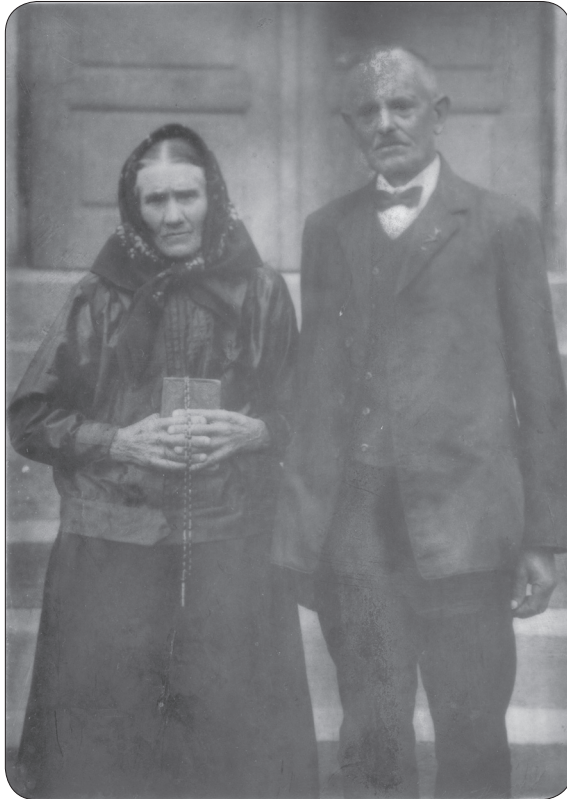
Babička – Veronika Čechová – tichá, pracovitá, dobrosrdečná osoba, byla naší mamince zářným příkladem mateřské laskavosti, starostlivosti, skromnosti, ale zároveň i potřebné rozhodnosti. Celou svou bytostí vyjadřovala touhu po pohodě, spravedlnosti, klidu, míru a vnitřní

vyrovnanosti. Měla vyvinutý cit pro potřeby druhých a vždy byla pohotova každému pomoci.

Děti rodičům vykaly. Tento formální projev úcty však naší generací skončil. Vykání v rodině zní v dnešní době velmi starosvětsky, nám však připadalo tehdy zcela přirozené a správné. Pociťovali jsme je jako patřičný výraz úcty k rodičům a prarodičům.“

4. Rodové posloupnosti

„Rod mého dědouška Františka Čecha pocházel z Bělé u Jevíčka. Veronika Čechová, má babička, byla ze Štěchova.

František a Veronika Čechovi, začátek 30. let 20. století

František a Veronika Čechovi měli celkem devět dětí. Ne všechny – jak už to tehdy bývalo – se dožily dospělosti. František, Pavel, Ludvík a Albert zemřeli v útlém dětství, dva z nich na záškrt. František, druhý toho jména (byl pojmenován po svém zemřelém bratříčkovi), měl tělesnou vadu, neoženil se a žil stále v naší chaloupce na Štěchově.

Petr, který se narodil jako dvojče (jeho bratříček Pavel nepřežil), pracoval v Brně, kde se také oženil.

Petr Čech s manželkou Albínou

Maminčina sestra Františka zemřela vlastní rukou jako mladé děvče. Druhá maminčina sestra Anna se vdala do Rájce.

Anna Mokrá, roz. Čechová

Moje maminka Marie, která se narodila ve štěchovské chaloupce č. 19 čtvrtého července 1891, se v roce 1913 provdala za Konráda Tesaře, soustružníka perleti z Lačnova.

Konrád Tesař

Marie Tesařová, roz. Čechová

Oba obývali štěchovskou chaloupku společně s maminčinými rodiči - s babičkou a s dědouškem Čechovými, s maminčiným bratrem Františkem a později také krátce s mou starší sestrou Jarmilou. Pak přišla válka - s ní smrt mého tatínka a následně moje narození.

Náš dědoušek z tatínkovy strany pocházel z Kunic. Oženil se s Barbo-rou Adámkovou ze Štěchova. Můj tatínek Konrád se narodil roku 1890. Rodina Tesařových se usadila na Lačnově. Nejdříve tam prý bydleli u Pi-voňků, později u Slezáků pod lačnovskou kapličkou. Tam také prý můj tatínek Konrád v roce 1914 spěchal s malou Jarmilkou v náručí, aby uká-zał svým rodičům své prvorozené dítě. Mne už tam na rukou přinést ne-
mohl. Náš tatínek měl sestru Františku, provdanou Slezákovou, která také za první světové války ovdověla. Tato naše tetička si postavila domek na Štěchově nedaleko naší chaloupky, kde později doopatrovala své rodiče.

Moje maminka se po úmrtí svého manžela Konráda Tesaře za vydatné pomoci svých rodičů pečlivě starala o nás dvě děti a o celé hospodářství.

Časem však nastala změna - naše maminka se podruhé provdala. František Kocian se stal otcem tří jejích dalších dětí, z nichž jedno, syn Oldřich, zemřelo po narození. I my s Jarmilou jsme druhého maminčina manžela oslovovaly „otče“.

*Rodina Kocianova, Jarmila s Mařenkou a tzv. „Malý strýček“,
asi r. 1937*

Když nám s Jarmilou bylo 13, 14 let, narodil se náš bratříček Ladislav. Sláva jsme mu všichni začali říkat. Chlapec to byl mírný, s beráncí povahou.

Mařenka, Jarmila a Sláva, r. 1933

Za šest let přibyla do rodiny malá Oldřiška, pojmenovaná po zemřelém bratříčkovi. Ta byla jako nepolapitelná myška, jejíž zvědavá očka musela být všude.

Mařenka s malou Oldřiškou, r. 1936

V době dětských let našich dvou sourozenců jsme se s Jarmilou vdávaly. Mým manželem se stal roku 1938 Oldřich Krajča.

Oldřich a Marie Krajčovi, r. 1938

Jarmila se provdala roku 1940 za Františka Kalvodu.

Jarmila a František Kalvodovi, r. 1940

Rodina Kalvodova se usadila v Tišnově, moje rodina Krajčova ve Vedrovicích, dále v Boskovicích a později natrvalo v Brně.

Oldřiška prožívala léta svého pozdního dětství a mládí v naší rodině v Boskovicích a následně v Brně, kde se roku 1955 provdala za Jaroslava Unčovského.

Oldřiška a Jaroslav Unčovští, r. 1955

Sláva si vzal v roce 1955 Dagmar Líbalovou a založil rodinu ve Vyso-
kém Mýtě, kde od roku 1949 pracoval.

Dagmar a Ladislav Kocianovi, r. 1955

Život našeho předobrého dědouška Františka Čecha skončil začátkem třicátých let, když mu bylo asi 75 let. Po těžké nemoci, kterou marně léčili na interním oddělení u sv. Anny v Brně, zemřel na Štěchově. Babička Veronika Čechová ho dlouho nepřežila. Dosáhla přibližně stejného věku jako dědoušek, tedy rozhodně ne vysokého. Ovšem tehdy byli venkovští lidé upracovaní, těžkým životem zkoušeni a jakmile překročili sedmdesátku, byli staří. Malý strýček, František Čech ml., zemřel na Štěchově brzy po druhé světové válce. Tetička Anna z Rájce opustila tento svět poměrně mladá v roce 1938. Můj strýček Petr Čech zemřel v Brně po těžké nemoci v roce 1952.

O společných setkáváních našeho početného příbuzenstva ve štěchovské chaloupce svědčí fotografie z konce 50. let.

Příbuzenstvo, asi r. 1959

(babička a dědoušek Kocianovi, rod. Kalvodova, Krajčova, Unčovská a Kocianova)

Moje maminka Marie Kocianová, dříve Tesařová, roz. Čechová, se dožila téměř 88 let. Zemřela na Hromnice 2. února roku 1979, deset let po svém druhém manželovi Františku Kocianovi a 64 let po svém prvním manželovi Konrádu Tesařovi.“

5. Život v naší chaloupce

„Chaloupka, stavěná z kamene a z nepálených cihel (vepřovic - tzv. „truplí“), se stala majetkem mých předků někdy v osmdesátých letech devatenáctého století. Tehdy si ji koupili po své svatbě novomanželé Čechovi, tedy můj dědoušek František a babička Veronika.

Obytný prostor byl tvořen kuchyní a velkou světnicí. Dlouhou síní se procházelo do chléva a na dvůr. Ze dvora vedly dřevěné schůdky na půdu, té se u nás říkávalo „hůra“. Na dvoře bylo nezbytné hnojiště, kolem něhož se popelilo vždy dosti slepic, kterým vévodil statný kohout. „Pi, pi, pi, pi“ se často ozývalo na našem zápraží. K velké stodole přiléhaly kur-níky a prasečí chlívky. V chlévě, který sousedil s obytnými místnostmi, stály zpravidla dvě krávy a nějaká koza s kůzlaty. Také husy a králíky jsme mívali. Na komoru, která byla vedle kuchyně, navazoval tzv. malý mlátek, kde bylo uloženo běžně používané nářadí. Tam se naklepávala kosa a prováděla se drobná údržba všech běžných hospodářských potřeb. Na mlátek se vcházelo z ulice. Pod komorou byl sklep. Ještě další sklep byl na dvoře pod hospodářským stavením. Ten byl za druhé světové války vybaven palandami a uzpůsoben pro nouzové bydlení. Hůra, to bylo tajemství samo! Jako malé děti jsme se s Jarmilou válely v seně, hrály si s koťátky, prohlížely jsme si všechny ty staré věci, které už byly odloženy jako nepotřebné, listovaly jsme ve starých knihách a časopisech, na něž už nebylo v chaloupce místo. Lákaly nás k nahlédnutí rozměrné dřevěné truhlice s moukou, mákem, zrním, luštěninami apod. Stodola, ta nám byla v útlém dětství zapovězena. Její velké prostory mohly hrozit malým dětem úrazem. Výška a celková rozměrnost těchto prostor na nás působily ohromujícím dojmem.

Sřecha, která svými poctivými taškami pokrývala obě křídla stavení, byla završena dvěma hřebeny. V místě, kde se oba hřebeny stýkaly, svažovala se dolů směrem ke dvoru úžlabina. Boční křídlo střechy sahalo do dvora až nízko k zemi, takže lákalo - zejména děti - k vylézání. Ola, ta byla ve svém dětství nad všechny kominíky! Věčně ji museli rodiče v obavě z úrazu honit ze střechy. I moje dcery - Eva a Jitka - si našly zálibu vylézat do úžlabiny mezi oběma hřebeny a za prázdninových večerů tam dvojhlasně zpívaly. Kolemjdoucí se vždy udiveně rozhlíželi, odkud se

ten tajemný zpěv line – a Eva s Jitkou ze své skrýše pozorovaly za libého zpěvu dění před chaloupkou. Postupem doby jejich večerní „zpívánky“ vešly ve známost a sousedé zálibně poslouchali. Zvláště Eva mívala velké úspěchy se svým melodickým, zvučným hlasem. Za teplých letních večerů také připojovala svůj hlas k večernímu zpívání, které provozovala štěchovská mládež vždy na lavičce před některým stavením v Chaloupkách, nejčastěji před Havlíčkovými.

Vnější vzhled naší chaloupky byl skromný, ale úhledný. Vždy před svatojánskou poutí se úzkostlivě dbalo na to, aby všechna stavení čistě zazářila. A tak se líčilo. U nás se ustálila bílá barva vápna s modrou podrovnávkou.

Dvojitě vchodové dveře se otvíraly přímo do kuchyně, z níž se vstupovalo vlevo do světnice, vpravo do komory a rovně vedly dveře do síně se vchodem do chléva a s východem na dvůr. Sporák s chlebovou pecí tvořily nejdůležitější výbavu kuchyně. Nad pecí v komíně se také udívalo maso. Nad kuchyňským stolem vedle sporáku býval ve zdi výklenek, v němž se pěkně vyjímalý různé kořenky, nádoby a kuchyňské potřeby. U okna, kde stávalo dříve kanape, byl později umístěn stůl s dlouhou dřevěnou lavicí, která byla pro každého příchozího milým pozváním k posezení.

Vedle kuchyně byla komora, ve které bývaly v chladnu uskladněny krajáče s mlékem, se smetanou, se sádlem, s povídlím. V policích byly vyskládány pecny chleba a vedle se bělaly hrudky másla, tvarohu a domácího sýra. V ošatce byla vždy čerstvá vajíčka. V době zabijačky byla v komoře hojnost jitrnic, jelit, tlačanky, ovaru, škvarků, zabijačkové polévky a jiných dobrot, o něž jsme se však vždy dělili s příbuznými a se sousedy.

Nade dveřmi vedoucími z kuchyně do světnice visela od dob mého dětství zarámovaná fotografie T. G. Masaryka. Byl to přesně ten legendární záběr našeho prezidenta, na němž je zachycen s malou krojovanou holčičkou. Na tento obrázek jsme všichni pohlíželi s úctou. Pokud si vzpomínám, byl tehdejší náš pan prezident opravdovou autoritou snad pro všechny obyvatele Štěchova i širokého okolí.

Světnice byla prostorná, dvojitými okny proudilo dovnitř dosti světla. V oknech stávaly vždy květináče, v nichž se zelenaly drobnolisté tzv. „slepičky“ a trsy myrty. Strop byl trémový. Masivní dřevo dodávalo světnici důkladný, starobylý ráz. Kdysi tu stával také tkalcovský stav, na němž

dědoušek s babičkou pracovali. Však také v úředních dokladech stálo za jménem František Čech označení: domkář, tkadlec. Vzpomínám si, že v době čtyř až pěti let mého věku ještě ve světnici tento stav - svědek časů dávno minulých - stával. V pozdější době namísto tkalcovského stavu byly postaveny ke zdi masivní šatní skříně a dále také do místnosti přibyl šicí stroj naší maminky, na němž nám šila většinu našeho dětského oblečení. V rohu světnice byla rozměrná kachlová kamna, která dokázala šířit po celé chaloupce doslovné teplo domova. Na stěnách visely obrazy - většinou svaté. Na okně mívalo své místo zrcadlo v ozdobném soustruženém dřevěném rámu, který byl zasazen do stojánku tak, že bylo možno vychylovat odrazovou plochu zrcadla dle potřeby. Kolik toho toto zrcadlo pamatovalo! Největší krása se v něm snad odrážela vždy večer, když si naše maminka pročesávala své husté, nevídaně dlouhé vlasy, které jí sahaly v době našeho dětství a mládí až pod kolena. Ve dne, když své zapletené copy stočené do vrkoče skrývala naše maminka pod šátkem, vyhlížela jako každá jiná vesničanka, ale večer, to se nám s Jarmilou vždy ve vlnách jejích rozčesaných vlasů i v tajemných stínech mihotajících se po světnici odkrývala podívaná přímo pohádková, se zjevujícími se vílami a s tušnými zázraky.

Významné místo ve světnici zaujímal tzv. „kostn“. Toto poněmčené slovo znamenalo nejen kus nábytku, do jehož zásuvek se ukládaly sváteční šátky, prádlo a rodinné památky, ale - a to hlavně - malý rodinný oltářík. Na kostnu stály kříže, sošky svatých, různé svaté obrázky z poutí a ozdoby dotvářející toto důvěrné místo. Všechny tyto „relikvie“ byly chráněny dvěma vysokými skleněnými poklopy, což působilo dojmem téměř posvátným. Zátiší doplňovaly stříbrné svícný a další rodinné památky. Pozadí bylo ozdobeno fotografiemi ve starobylých dřevěných rámečcích. Ze dvou fotografií, které pocházejí z doby mladého manželství mých rodičů, tedy někdy z let 1913 - 1915, hleděly do naší světnice milé tváře mého tatínka Konráda Tesaře a mé maminky Marie Tesařové, rozené Čechové. Oba záběry byly pořízeny ve fotoateliéru, kde nezbytné kulisy dotvářely prostředí.

Konrád Tesář, v rozmezí let 1913-1915

Tatínek měl na sobě uniformu armády tehdejší rakousko-uherské monarchie, za níž bojoval ve válce. Jeho mladá, štíhlá postava se vyjímalá u stolku pokrytého vyšívaným ubrusem, na němž stála váza s květinami. Nezbytné galantní motivy dokreslovaly pozadí.

Marie Tesařová, roz. Čechová, v rozmezí let 1913-1915

Maminka stála u židle se zaobleným opěradlem, za ní se rýsovaly „kulisy“ znázorňující zahradu. Oblečena byla v krásnou halenku zdobenou na předním dílu. Proužkovou halenku doplňovala dlouhá sukně z poctivé, kvalitní jednobarevné látky s ozdobnou přezkou v pase. Výraz tváří obou mých rodičů byl přívětivý, sice fotografem jistě trochu usměrněný, ale nikoliv strojený nebo afektovaný. Moje maminka i tatínek se tvářili přirozeně. Z jejich obličejů bylo možno vyčíst poctivost, mírnost a jistou pokoru, ale na druhé straně i schopnost postavit se s potřebnou rozhodností k životním útrapám, kterých, bohužel, nezůstali ušetřeni.

Třetí fotografií, která také po určitou dobu zdobila náš „kostn“, byl záběr pořízený někdy kolem roku 1918/1919. Zachycoval naši maminku, mou starší sestru Jarmilu a mne.

*Marie Tesařová, roz. Čechová, s malou Mařenkou a Jarmilkou,
asi v letech 1918/19*

Maminčin vážný pohled jako by byl výrazem tehdejší její pozice vdovy, starostlivě zabezpečující živobytí pro rodinu. Jarmilin postoj a její tvářnost jsou zřejmě neblahou výslednicí předchozích pobídek: „Usmívej se, postav se rovně“. A moje čerstvě ostříhaná, bezstarostná hlavička (na tento kadeřnický úkon strýčka Kvardy z Popovic u Rajhradu si dokonce matně pamatuji) vyjadřuje naprostou nevědomost o běhu tehdejšího světa.

Potřeby do domácnosti se jednak kupovaly, ale z velké části se vyráběly rovněž doma. Náš dědoušek František Čech byl zručný řezbář a košíkář. Uměl vyřezat praktické vařečky, různé naběráky, prkýnka do kuchyně; obratně pletl koše a opálky různých velikostí a tvarů. A jaké krásné hračky nám dětem zhotovoval! Živě si vzpomínám na vyřezávanou postýlku a kolíbečku pro panenku a také na krásného dřevěného houpacího koně. Panenku nám zase zhotovila naše maminka - bylo to obdivuhodné dílo jejích šikovných rukou s výkony krejčovskými, čalounickými, švadlenskými a výtvarnými. Ve stavení však byly také předměty, které zjevně pocházely z venkova. Např. krásná dřevěná kořenka, která byla umně zhotovena jako miniaturní skříňka se zásuvkami. Každý „šuplíček“ byl označen maličkou porcelánovou cedulkou, na níž byl krasopisně uveden název příslušného koření. Tento dárek přivezl můj tatínek. Jezdil pravidelně odvádět do Vídně svou práci - vysoustružené perletové knoflíky - a odebírat další perleť na soustružení. Vždy koupil ve Vídni nebo v některých našich městech něco pro potěšení. Stejně prý i hrací skříňku v podobě kříže, kterou jsme my děti velmi obdivovaly, dovezl jednou náš tatínek ze svých cest. Z Vídně pocházel také krásný proutěný dětský kočárek, který tatínek pořídil pro mou starší sestru Jarmilu a později jsem v něm byla odvozena i já. Tehdy ještě dětský kočárek nebyl na venkově zdaleka běžně k vidění.

Jídlo bývalo většinou prosté, i když z domácí zabijačky nám vždy vzešlo hodně tučných pochoutek. Běžně se však jedly kaše, vdolky s povídlím, lívanečky s třešněmi, zelná polévka, luštěniny, šulánky s mákem nebo s povídlím, noky s vajíčkem a podobná domácká jídla. Bramborům se říkalo zemáky nebo také zemská jablíčka. Nejlepší bývávaly polorané - tzv. „kukačky“ s namodralou slupkou.

V prasečím chlívkou se vykrmovali vždy dva vepřici. Dvakrát do roka se u nás zabíjelo. Bývala to událost, která správného venkovana naplňovala činorodostí, veselím, špetkou blahobytného požitkářství a sousedskou

štědrostí. Já jsem však tyto pocity nikdy nepřijala plně za své. Ve svém útlém dětství jsem byla svědkem zabijačkové scény, kdy na našem dvoře kvičící prasátko, statečně bojující o svůj život, unikalo řezníkovi připravenému ke smrtícímu úderu. Já jsem se krčila na horním schůdku u hůry a přála jsem si, aby v tomto zápase zvítězil vepřík. Dopadlo to samozřejmě opačně. A já jsem si už navždycky ve své duši uchovala stín, který mi nedovoloval ani v budoucnu oddávat se zcela uvolněně zabijačkovému veselí a požitkářství. Avšak v kuchyni, to jsem později vždy pomáhala. Správnou rozšafností však oplývala naše Ola, jak jsme později nazývali Oldřišku. Ta se uměla k zabijačce postavit tak, že všem přítomným dodávala kuráž, veselost i chuť k jídlu.

Zabijačka

Hygiena dnešní doby je ve srovnání s minulostí na vysoké úrovni. I když se tehdy na čistotu dbalo, nebyly podmínky pro její úzkostlivé dodržování. Např. WC. Žádné splachování, žádný toaletní papír. Dřevěné sedátko s poklopem a staré noviny. To však svádělo k tomu, že z tohoto místečka se stával občas nerušený „čtenářský koutek“. Za mých dětských let jsme mívali tento suchý záchod u malého mlátku, takže se do něj vcházelo z ulice. Občas se nám stávalo, že někteří z kolemjdoucích také použili náš záchůdek. To nám však přišlo jako nepatřičné, proto se náš záchod později přemístil jinam - vcházelo se do něj ze dvora.

Oblečení se jednak kupovalo, co však bylo možné, to se ušilo doma. Naše maminka měla zlaté ruce. Dbala o nás a přičinlivě sledovala i nejnovější módu. Jednou k nám přijeli na návštěvu příbuzní z Brna - rodina maminčina bratra Petra Čecha. Sestřenice Milada měla oblečené tehdy módní kostkované šaty svižného střihu. Naše maminka pozorovala, prohlížela, nic neříkala a zanedlouho překvapila mne i Jarmilu šatičkami přesně takovými, jaké měla brněnská Milada. To bylo obdivování! A jak jsme si jich považovaly! My s Jarmilou jsme už chodily oblečeny na tehdejší dobu dosti moderně. Oděvy naší maminky a babičky však byly ještě tradiční, tak jak to odpovídalo zvyklostem venkova. Hlavu pokrýval šátek - ve všední den plátěný, v neděli a ve svátek vlněný s květovaným nebo kašmírovým vzorem. Namísto kabátku se nosil vlňák - ten musel být v zimě hodně huňatý, aby zahřál. U dospělých se tehdy přísně rozlišovalo oblečení všední a tzv. „kostelové“.

Bydlení z dnešního pohledu příliš pohodlné nebylo, ale my jsme si to tehdy nepřipouštěli. Voda se musela donášet ze studny na vahách. Na ráhnech, zapřeném na ramenou, visela dvě vědra. Někdy se také chodilo pro vodu do studánky, která vyvěrala ve vzdálenějším lese zvaném „Žleb“. Pochopitelně se vodou šetřilo. Čistotu jsme však dodržovali. Každou sobotu se do kuchyně vynesla velká dřevěná štoudev podlouhlého tvaru, tzv. „vandla“. Ohřála se voda a všichni jsme se vykoupali, abychom měli na nedělní bohoslužbě nejen čistou duši, ale i čisté tělo pod svátečními šaty.“

6. *Vítán buď, kdo s dobrým úmyslem přicházíš*

„V Chaloupkách – tak se říkalo a dodneška říká naši uličce – se za mého dětství a mládí ve dne nezamykalo. Lidé si věřili. Dveře bývaly za teplého počasí dokořán. Každý, kdo procházel kolem, dal pozdravení, promluvil o úrodě, o dobytku, o novotách, o dobrých nebo zlých časech.

Když se šlo nebo jelo na pole, to se chaloupka sice zamkla, ale všichni sousedé věděli, že klíč je v okénku od komůrky a všichni ovládali hmat, kterým bylo možno klíč vylovit. Tato skutečnost zní dnes našemu sluchu téměř neskutečně. Avšak takové mravy tehdy opravdu vládly a takové zvyklosti platily. Bůh ví, kdy a jakým způsobem nebo zda ještě vůbec někdy se navrátí nazpět mezi lidi tato důvěryhodnost. Avšak ne že by se vůbec neděly žádné nepravosti, tak „zlaté“ ty staré časy zase nebyly. To by ovšem byla zase jiná kapitola.

Když někdo z rodiny stonal, byly u nás každý den utěšitelky – tetičky z okolních chaloupek. Vzpomínám, jak vždy při mých úporných, opakujících se hnisavých angínách mě přicházívала pohladit dobrým slovem a potěšit malým dárečkem tetička Ryzí, předobrá naše souseďka, tetička Sedláčková z chaloupky odnaproti, tetička Adámková ze stavení susedícím s Ryzími a tetička Havlíčková od spodního rybníka (ten už tam nyní není). Nebyly to naše příbuzné (s výjimkou tetičky Ryzí, která byla vzdáleně spřízněna s naší babičkou Čechovou), ale oslovovala jsem je všechny: „tetičko“. Byl to takový milý zvyk, který snad měl vyjadřovat blízké sousedské vztahy.

V naší chaloupce však byli vítáni i mládí. Co se jen za mnou a za Jarmilou nachodívali naši vrstevníci nebo mládež o něco starší. Obzvláště v dobách mých angín se pravidelně zastavoval souseď Josef Ryzí, člověk, který vynikal opravdu ryzím charakterem. Veselým rozhovorem vždy potěšili Josef Havlíček a Staňa Sedláček.

Předobrá duše, která do naší chaloupky vcházela snad s těmi nejčistšími úmysly, byla tetička Kratochvílová, rozená Ryzí. Tu, když byla ještě zcela mladé děvče a bývala naší souseďkou, chytilo za srdce moje narození. Byla jsem pohrobek – a to zasáhlo její dobré srdíčko natolik, že vždy, když jen trošku mohla, přiběhla do naší chaloupky, vzala mě do náruče a šla mě chovat. Nejčastěji se mnou prý chodila k blízkému rybníčku, kte-

rý se nazýval „Hlubiny“ (ten se kdysi rozkládal za chalupou Konečných - říkalo se tam „U Michalů“), aby tam - uprostřed přírody - mohla být se mnou sama. Však i později, když už byla vdaná a vychovávala svou neter Mařenku, jako kdyby to byla její vlastní dceruška, měla svou mateřskou náruč vždy láskyplně otevřenou.

Chaloupka však neměla jen hlavní vchodové dveře z uličky, ale byla tu ještě vrata do dvora, dále dveře ze síně, které vedly na dvůr, a schody na hůru. Tyto přístupové cesty se však ani v noci nezamykaly. Tam byly pouhé zástrčky, které bylo možno lehce otevřít. Jednou - až mnohem později, když už jsem byla vdaná, bylo to v letech druhé světové války - se stalo, že v noci se z hůry ozývaly kroky. Byla válečná doba - čím méně toho člověk věděl, tím méně ohrožoval sebe i okolí. Nikdo tedy nešel zkoumat, jací návštěvníci to na půdě nocují. Z různých postřehů však bylo zřejmé, že jde o partyzány. Na schodech se tedy večer jakoby náhodně nechalo položené nějaké jídlo a ráno bylo vše pryč. Byla to tichá hra, která fungovala a splnila svůj účel.

Všichni, kdo v době mého dětství a mládí navštěvovali naši chaloupku, třebaže to byli jen náhodní kolemjdoucí, vcházelí otevřenými, nezamčenými dveřmi. Nezamykané dveře už se s dnešní dobou z pochopitelných důvodů neslučují. Avšak pro naši chaloupku, stejně jako i pro ostatní stavení na Štěchově, byly otevřené dveře v tehdejší době příznačné - a pradávnému úsloví „vítán buď, kdo s dobrým úmyslem přicházíš“ se přece jen nejlépe daří ve dveřích otevřených.“

7. Vlídna krajina

Štěchov (dříve zvaný Sčechov a dokonce i Čechov) patří k osadám, které napohled neupoutají žádnou okázalostí, honosností či bohatstvím.

Štěchov v 50. letech 20. století

Štěchov je součástí skromného kraje, který vždy učil své obyvatele umět si v životě poradit, být pracovitý, poctivý, soběstačný, skromný, pokorný, ale současně i veselý a zdravě sebevědomý. Však se tyto vlastnosti, typické pro lidi tohoto kraje, také zapsaly do vlastních jmen: např. Sedláček, Tesar, Pokorný, Kratochvíl.

A moje maminka přičinlivě dodává: „Kolik milých zdobnělin mají Štěchovští ve svých příjmeních: Adámek, Kubíček, Havlíček, Sedláček.“ Ano, to je opravdu zajímavé. Kde se tu tolik zdobnělin vzalo? Tuto otázku by jistě zodpověděli jazykovědci. Já se zájmem listuji v jazykovědných knihách pojednávajících o vzniku příjmení a už tu máme některá vysvětlení. Vznik zdobnělin (Adam – Adámek, Kuba – Kubíček, Havel – Havlíček, Sedlák – Sedláček) prý je opodstatněn jednak tou skutečnos-

tí, že jejich nositelé snad byli ve své společenské pozici prostší, méně výrazní; také však prý zdobněliny vznikaly z důvodů zcela jiných, ryze praktických. Např. mladý syn převzal předčasně do svých rukou od svého otce hospodářství, aby nemusel být odveden na vojnu. A potom se muselo rozlišovat mezi generacemi. Otec Adam, syn Adámek apod. Nám už však asi zůstane utajeno, který důvod pro vznik četných zdobnělin ve štěchovských příjmeních je ten pravý. Tak zůstáváme s mou maminkou u poznatku povrchnějšího – že jsou tato zdobnělá příjmení milá, stejně jako je milý Štěchov se svým okolím. A jméno Tesař, mající svůj prapůvod v řemesle svatého Josefa, to je mé mamince milé nade vše.

Štěchov leží ve svažité krajině, která se zvedá od Lysic a táhne se dále směrem k Bedřichovu. Štěchov už je dosti vysoko, aby z něj byl rozhled do širého okolí. A právě ten úchvatný pohled do kraje je odjakživa pociťován jako bohatství tohoto místa. Snad i proto mívali zdejší lidé určitou potřebu jistého nadhledu a byli prosti přespřílišných malicherností. Pohled na boskovický hrad, Chlumy, kostelík u Svitávky (ten nebyl ještě v minulosti zastíněn porostem) a celou okolní zvlněnou krajinu připomínal vždy otevřenou náruč. Za jasného počasí, ať už v kterémkoliv ročním období, se každý kousek obzoru prokreslí - zelené lesy, louky a zlaté obilí v létě, hnědé hroudy na jaře a na podzim i zimní zasněžené pláně.

*Tato krajina není okázalá ani ohromující. **Je vlídná.** Je vlídná svou prostotou, je vlídná svou malebností, je vlídná svou svěžestí a rozmanitostí. Je vlídná jako podaná ruka, je vlídná jako pozvání, které jde od srdce.*

Polní práce na Prskadlech, asi r. 1959

Zjihlý pohled mé maminky jako by se pozastavil u jedné obzvláště jímavé vzpomínky: „Zjara, když se země každoročně otvírala žlutými petrklíči, modrými fialkami a zelenými ratolístkami, táhlo nás to s Jarmilou na Žleb ke studánce. Tam bývala naše kouzelná země, která uměla čarovat. Co krásy tam příroda nabízela! Křišťálová voda ve studánce, třpytivé kameny a měkký mech. Kolem vzrostlý les, kapradí a tu a tam se mihla srnka. Přesně toto místo jsem si vždy představovala, když jsme jako děti ve škole přednášely: „Znám křišťálovou studánku, kde nejhlubší je les...“ Říkají lidé, že dnes už je to na Žlebě jiné. Nevím, dnes už bych tam ani nedošla. A tak si raději uchovávám ve vzpomínce nehynoucí obrázek panenské přírody v někdejší Žlebě a budu si tiše přát, aby se na ta místa opět vrátila zašlá krása.

8. Chléb náš vezdejší

„Chléb byl opravdu náš. Pekl se doma! Chlebová pec se roztopila, zadané těsto kynulo, pozorně se hlídalo, aby vykynutí bylo správné, a nakonec se pecny se znamením kříže sázely do pece. Ani vychladnout kolikrát chléb nestačil. A ta chuť! Byl to však „boží dárek“ a nikdy se bochník nenakrojil, aniž by se předem nepokřížoval. Také se doma stloukalo máslo. Ze seshírané smetany se ručně stloukalo a stloukalo (později se mléko odstředilo) a nakonec se žlutoučné máslo vtláčilo do dřevěných ozdobných forem, na nichž se kytičky jen smály. Nepamatuji větší pochoutky nad čerstvý chléb s domácím máslem, zapíjený podmáslím. Tato chuť domova se už v pozdější době, když domácí pečení chleba a stloukání másla pomínulo, nikdy nemohla vrátit ani ničím nahradit. Jsou věci, které neodvratně pomíjejí a vzpomínka na ně je téměř nesdělitelná, protože vůně, chuť a lahodný požitek spojený s pocitem bezpečí a lásky nelze nahradit pouhým slovem. Avšak už za mých školních let, tedy někdy kolem roku 1923, bylo na domácí pečení chleba pohlíženo jako na dožívající zvyklost. Lysičtí už ji znali málo, a proto se jednou vydala celá moje třída na Štěchov, aby všechny děti viděly na vlastní oči, jak se doma peče chléb. Paní učitelka celý zástup starostlivě vedla a dědoušek postavil před dveře našeho domku dlouhou lavici, aby mohli mí spolužáci otevřenými dveřmi nerušeně sledovat celý postup pečení a aby mohli také v klidu vychutnat krajíc čerstvého domácího chleba. A já - malá Mařenka - jsem se jen dmula pýchou. To mám, panečku, šikovnou maminku a nápaditého dědouška! To mám, panečku, v té maličké chaloupce přívětivý domov!“

9. Naše kráva strakatá

„Krávy byly požehnáním domu. Bylo to bohatství, z něhož vzházely mnohý užitek. Jahoda a Mazla, to byla nejčastější jména pro náš dobytčí pár, i když v našem chlévě byla také Straka nebo krávy jiných jmen. Jahoda, ta byla zpravidla souměrná, krásně vybarvená, rohy vyhlazené. Mazla mívala naproti tomu „vady na kráse“ spočívající ve zjevných vzhledových nepravidelnostech. Jedna z těchto opakujících se dvojic však byla přímo pověstná. Kraví krasavice Jahoda - ta z doby pozdější, když už jezdívaly

na Štěchov na prázdniny obě moje dcerky - byla zlá, až bylo o strach se jí jen přiblížit. Však také měla na svém kontě mnoho potrkanych lidí - i Jitka, která dnes zapisuje moje vyprávění, to jednou jako malá zakusila na vlastní kůži. To bylo vždy pilno - zkrotit Jahodu, ošetřit rány a zklidnit polekanou duši.

Jahoda a Mazla, r. 1953

Mazla bývala pravou nositelkou svého jména - byla přítulná a milá, jako by vůbec nebyla její společnicí výbojná Jahoda. Úkolem krav nebylo jen dávat mléko, ale také sloužit jako tažná síla při různých příležitostech. Na pole se jezdívало na „Prskadla“, na „Rychvald“, na „Chmelník“, do „Žerůtek“ - tam už krávy trefily samy. Někdy se ovšem uskutečnily i delší cesty. To bylo např. za druhé světové války, v době nedostatku jídla, kdy ze Štěchova zajížděl vůz naložený základními potravinami jednak do Boskovic, kde byla moje rodina, jednak do Tišnova, kde byla provdána Jarmila. To už ovšem seděl na kozlíku druhý manžel Marie Tesařové - Kocianové, František Kocian, otec dalších dvou dětí, které rozmnožily štěchovskou rodinu. Jindy při těchto „zásobovacích“ jízdách držela oprotě samotná moje maminka a vedle ní seděl jako průvodce i pomocník její

bratr František, zvaný „Malý strýček – Policajt“. Štěchovské kravičky měly tedy v hubených válečných i poválečných létech zásluhu na výživě celé rodiny včetně brněnských vnučat Evy a Jitky a tišnovské vnučky Jany. Pravidelně se také jezdívало do mlýna - tam s obilím, zpátky s moukou.

Když vnučata povyrosla, začala se také při svých prázdninových po-
bytech na Štěchově točit kolem krav.“

Zvláště Eva, která byla dobyt看 zapřaženým do žebřináku doslova přitahována, si uchovala živé vzpomínky na štěchovské krávy. Lákala ji jízda vozem, a tak se stávalo, že dosti často jezdívала s dědouškem Kocianem na krmení pro domácí zvířata. Jenže hospůdka při cestě většinou dědouška lákala na „stampřličku“ a Evě, hlídačce krav, se čekání zdálo moc dlouhé. Chytila opratě, vykřikla „Hyjééé“ a už se kola točila! Do dědouška jako když střelí, „stampřička nešampřička“ – a už pelášil za vozem. Zpravidla Evu dohonil. Ale měl od ní za vyučenou. A Eva, která se dnes prohání v moderních automobilech po amerických dálnicích, ta s jistou dávkou dojetí i humoru vzpomíná, že prvním jejím řidičským průkazem byly právě ty štěchovské opratě.

10. Školní léta

„Do školy se chodilo do Lysic. Dvoukilometrová cesta vedla zčásti lesem kolem malého lomu a skýtala krásný výhled do kraje. Byl to náš každodenní úděl. Hlavní školní budova stávala u kostela. První a druhá třída však byla umístěna v jednom křídle lysického zámku (říkávalo se tam „Na Důchodě“). Podoba této „školičky“ mi tak utkvěla v paměti, že jsem ji jednou - před několika málo lety - jako milou památku vypodobnila ve své jedné výšivce.

Výšivka „Vzpomínka na lysickou školu zv. Na Důchodě“

V této školní budově byly obě třídy vybaveny žákovskými lavicemi s kalamářem. Na čelní stěně visela podobizna našeho prezidenta T. G. Masaryka. Také tam byl umístěn velký kříž. Tabule stála na rozměrném stojanu. Každý žáček měl ještě svou malou tabulku, na kterou se psalo tzv. kamínkem. Na stupínku stálo rozměrné počítadlo s dřevěnými vyhlazenými kuličkami. Číst jsme se učili z obrázkového slabikáře, který byl důmyslně sestaven tak, aby nás krůček po krůčku vedl ke zběhlejšímu čtení. A ty krásné obrázky, jak ty nám byly nápomocny při našem učení! Stupínek, to byla věc! To se hned tak někde nevidělo. Když jsme se na něm octli, hned jsme měli pocit důležitosti a snažili jsme se vždy ze všech sil co nejlépe uspět.

Paní učitelka sedávala za katedrou. Často však procházela mezi lavicemi a laskavě nám radila a pomáhala nám v učení. Také jsme měli možnost hodně z toho, o čem jsme se učili, si přímo podrobně prohlédnout, ať už to byly závěsné obrázky, tabulky s písmenky a slovy, mapy nebo různá vycpaná zvířata. První třídu učila tehdy - ve školním roce 1921/22 - paní učitelka Gajdušková, ve druhé třídě nás měla slečna učitelka Nováková.

Obě se k nám žákům chovaly mateřsky, prokazovaly nám velkou péči a snažily se nám v učení pomáhat. Ve škole se nám - aspoň jak já jsem to vnímala - velmi líbilo.

REPUBLIKA ČESKOSLOVENSKÁ.

Země Morava Župa Olomoucká Šk. rok 1923-24
 Pěti třídní smíšená obecná škola v Lypčicích Čís. 14
 (U škol soukromých s právem veřejnosti)
 Právo veřejnosti uděleno výnosem ministerským ze dne čís.)

ŠKOLNÍ ZPRÁVA.

Marie Tesařová
 narozená dne 3. prosince 1918 v Čáslavi okr. Prostějov
 náboženství kat., začal a chodit do školy vůbec dne 1. srpna 1921
 do zdejší školy dne 19..... a dostává v 1. třídě oddělení tyto známky:

Ve čtvrtletí		I.	II.	III.	IV.
Mravy		1	1	1	1
Pilnost		2	1	1	1
P r o s p ě c h :					
V náboženství		1	2	1	1
v občanské nauce a výchově		2	2	2	1
ve čtení		1	1	1	1
v mluvnici a pravopise		1	2	2	1
střed. a vyšší	ve slohu	1	1	1	1
	nížší	-	-	-	-
	střední	2	2	2	1
	vyšší	-	-	-	-
	v zeměpise	-	-	-	-
	v dějepise	-	-	-	-
v přírodopise		-	-	-	-
v přírodopisných		-	-	-	-
v počtech s měřictvím		2	2	2	1
v kreslení		2	1	1	1
v psaní		1	1	1	1
ve zpěvu		2	1	1	1
v ručních pracích		1	1	1	1
v tělesné výchově		1	1	1	1
V předmětech nepovinných		-	-	-	-
Vnější úprava písemných prací		-	-	-	-
Zameškaných půldnů		1	1	~	~
Zpráva byla vydána dne		17/8.	2/8.	26/8.	21/9.
Je způsobilá postoupiti do vyšší třídy.....					
Úřední pečef:	Číslo:	Podpisy			
		školního správce	třídního učitele	rodičů neb zástupců	
	I.	<u>Jan Štěpánek</u>	<u>Josef Sedláček</u>	<u>Marie Tesařová</u>	
	II.	<u>Jan Štěpánek</u>	<u>Marie Tesařová</u>	<u>Marie Tesařová</u>	
	III.	<u>Jan Štěpánek</u>	<u>Marie Tesařová</u>	<u>Marie Tesařová</u>	
	IV.	<u>Jan Štěpánek</u>	<u>Marie Tesařová</u>	<u>Marie Tesařová</u>	

Vysvědčení Mařenky Tesařové ze 3. třídy obecné školy

Také pan ředitel Škorpil byl milý člověk, který rozuměl dětské duši. Když jsem mu u zápisu na otázku: „Děvčátko, jak se jmenuješ?“ odpověděla: „Mařenka Tesařová“, přistoupil „na oko“ na mou zdrobnělou Mařenku a řekl: „Dobře, napíšeme „Mařenka“. Pamatuji si, že když zaznělo z úst pana ředitele mé jméno „Mařenka“, působilo to na mne jako pohlázení na duši.

Třídy se vytápěly kamny, na jejichž rozpálenou plotýnku jsme si dávali svoje konvičky s kávou nebo s čajem, abychom měli teplé pití o polední přestávce. Naše slečna učitelka už tyto zvyklosti svých žáků znala a chápala je. Jednou se při hodině náboženství však stalo, že pan farář, ve snaze zajistit ve třídě naprostou kázeň, nedovolil jednomu z našich spolužáků, aby šel v pravou chvíli nádoby z rozpálených kamen odstavit. A tu začaly nápoje vařit, konvičky přetékaly a na kamnech i kolem nich se jen kouřilo, vytekly a připálené tekutiny prskaly a šířil se nepopsatelný zápach. Tak se pan farář, který myslel více na Boha než na člověka, dočkal opravdového božího dopuštění! Třidu bylo nutno znovu vylíčit.

Do školy jsme – my Štěchovští – běhávali z kopce, domů bylo dosti příkré stoupání. Ale co to bylo pro dětské nožky! Někdy však zastavil vůz lysického pana doktora a ozvalo se: „Modráčci, nasedat!“ Měly jsme totiž obě s Jarmilou modré sametové kabátky, které jsme nosily do školy. V létě uběhla cesta „jako nic“. Za tuhých mrazů, sněhových vánic nebo za deštivého počasí to však byla perná chůze! Když bylo nejhůř, zapřáhl štěchovský pan Matal koně a jelo se do Lysic „po pansku“. Za tuhé zimy, když napadlo hodně sněhu, jezdívali malí Štěchováci do školy na sáňkách. To byla, panečku, jízda! A kolik zábavy a radosti se při tom zažilo! V podstatě to byl i slušný sportovní výkon. Když se v zimě brzy stmívalo, chodilo se s lucernou.

Někdy ovšem, když jsme s Jarmilou nešly společně ze školy, propadla jsem své zvědavosti a všetečnosti a konec byl většinou neslavný. Když jsem šla jednou v zimě kolem lysického rybníka, uviděla jsem, že jeho ledový krunýř je zpola jako by ukrojen. Museli tu být ledaři! Ti vysekali led pro potřeby místních řezníků a hostinských (ledem se chladily zásoby zboží v řeznických a hospodských sklepích). To byla aspoň podívaná na „překrojený“ rybník! Mrzlo až praštělo a polovina obnažené vodní plochy se očividně zatahovala novým ledem, který byl ovšem zatím velmi tenký. Ach, to to lákalo dětskou duši! Hop! A už jsem byla na rybníku! Na ten-

ký led jsem nechtěla jít, ale co čert nechtěl, uklouzla jsem – a už to bylo. Nořila jsem se do ledové vody a rukama jsem tápala po pevném okraji silného ledu tam, kde ho ledaři odsekali. Zápasila jsem udatně, ale přece jen bylo zapotřebí cizí pomoci. Mařenka Stejskalová, moje lysická spolužačka, mi pohotově podala pomocnou ruku a společnými silami jsme to zvládly. Z protějšího domu vyběhla jedna známá paní a hned na mě volala: „Mařenko, rychle pojď k nám, musíš se usušit!“ Ale já, vědoma si svého prohřešku, utíkala jsem jako splašená na Štěchov. Jenže dva kilometry cesty do kopce byly přede mnou. Zvládla jsem to, i když oblečení na mně začínalo po chvíli chrastit. Takový byl mráz. Doma jsem měla štěstí. Právě nikdo nebyl ve světnici a já jsem „pracovala“ rychle. Umrzající šaty jsem rozvěsila na kobku našich roztopených kachlových kamen tak, aby nebyly na první pohled moc ke spatření, a sama jsem se vydatně nahřívala. Naši nic nepoznali a já se v duchu radovala. Jenže! Když jsme šly s maminkou v neděli do lysického kostela, potkaly jsme onu paní od rybníka a ta hned na naši maminku: „Tak jak to přestálo to Vaše děvče? Já jsem celý večer na ně musela myslet, jestli se z toho nerozstalo!“ Maminka netušila, o čem je řeč, ale dovtípila se, že je za tím nějaká moje čertovina. Nakonec však byla ráda, že vše dobře dopadlo. Ale hubovaná a poučená, to jsem byla.

Na školní výlet se jezdilo na ozdobeném žebříňáku. To bylo vždy těšení a chystání! V paměti mi utkvěl zvláště výlet na Macochu, na Chlumy a samozřejmě výlet na Pernštejn. Okolní zámky (např. Lysice, Rájec apod.) byly tehdy ještě obývány šlechtickými majiteli a byly soukromými objekty. Pouze starobylý gotický hrad Pernštejn byl nejbližší památkou, která už tehdy byla přístupná veřejnosti. Z dnešního pohledu se jeví jako nepochopitelné, že na výlet se jezdilo zásadně ve svátečních šatech! Žádné sportovní oblečení jsme tehdy neměli a v povědomí veřejnosti platilo, že na výlet se sluší jet ve svátečním. Bylo to jistě nepohodlné, ale my děti jsme si to neuvědomovaly. Výlety bývaly jednodenní, stravu tvořily naše vlastní zásoby – většinou chléb s máslem nebo se škvarky, vařená vajíčka a upečený tzv. „cvibach“.

Jednou, bylo to v době školních výletů, se stalo, že na Štěchově dolehl ke sluchu naší maminky slabý, ale naléhavý dětský pláč. Moje maminka byla vždy pohotová pomoci. Zeptala se děvčátka, co se mu přihodilo. Holčička mezi vzlyky povídá: „Naše třída jede na výlet. A my na to nemáme.“ Moje maminka okamžitě jednala. Mezi dva krajíce namazala vydatnou

dávku sádla se škvarky, do dětské dlaně vtiskla potřebný peníz a řekla: „Boženko, utíkej, ať je ještě stihneš! Já to řeknu tvé mamince.“ Holčičce se radostí zablýskla očka. Vykřikla: „Tetičko, děkuji!“ a už se zaprášilo za dětskými patičkami. Tak se dobré srdce naší maminky snad i touto příhodou spolupodílelo na vytváření přátelských vztahů mezi štěchovskými obyvateli. A možná právě z této dobré vůle mezi sousedy vyvěral návyk štěchovských dětí oslovovat všechny dospělé „tetičko, strejčku“, aniž by se jednalo o příbuzné.

Vzpomínky na školní léta jsou pro mne potěšením. Dobu trávenou ve škole jsem pociťovala jako čas užitečně a prospěšně prožívaný. Bavilo mě poznávat nové věci - a ve škole bylo stále něco nového k vidění a ke vnímání. Obě s Jarmilou jsme do školy chodily rády a těšila nás každá pochvala. Vzpomínám si, že Jarmilin krasopis a moje zvědavost a příčinnivost bývaly často oceňovány. V obecné škole jsme byly výbornými žačkami a tři třídy měšťanské školy jsme také ukončily s pěkným prospěchem.“

Třetí třída měšťanské školy, školní rok 1928/1929

Kromě školy však vyvíjely v Lysicích vzdělávací činnost ještě další instituce, kterých využívaly ponejvíce dospívající dívky. Moje maminka i naše teta Jarmila např. získaly mnoho výtvarných dovedností i odborných zkušeností v malířském ateliéru u Müllerů, kde se malovalo na hedvábí.

Malířský ateliér u Müllerů, r. 1933 (M. Tesařová první zleva)

V Lysicích mělo vzdělávání dospělých svou tradici. Důkazem toho je např. fotografie pocházející pravděpodobně někdy z let 1910–1913, na níž jsou zachyceny hospodyňky (naše štěchovská babička, tehdy ještě mladá, stojí první zleva), které se v Lysicích učily vařit, hospodařit a vést domácnost.

Vše, co se má maminka v Lysicích naučila, ať už to bylo ve škole obecné, měšťanské nebo v dalších kurzech, bylo později jí samotné a jejímu okolí k užitku i k radosti.

11. Pokrok vládne světem

Z dnešního pohledu 21. století má slovo pokrok zcela jiný obsah než na začátku 20. století. V tehdejší době, kdy ještě dožívaly zvyklosti rakousko-uherské monarchie a dozvuky devatenáctého století přesahovaly do nového věku, tehdy mělo slovo pokrok příchut' hospodářskou, osvětovou, sokolskou, legionářskou, vlasteneckou a posléze prvorepublikovou. Do zapadlé vesničky pokrok pronikal také a měl například tyto podoby.

„Ještě za dob starostování našeho dědouška Františka Čecha se projevil pokrok např. takto. Starostové byli vyzváni, aby vyslali z obce do nejbližší porodnice zájemkyně o kurz pro porodní asistentky. Ze štěchovských žen se nenašla ani jediná, která by projevila jednoznačně zájem - nebo lépe řečeno odvalu jet na vyškolení do brněnské porodnice (jejich manželé totiž těmto „novotám“ nebyli nakloněni). Náš dědoušek prokázal své pokrokové smýšlení i odvalu v tom, že na kurz pro porodní asistentky vyslal svou manželku - naši babičku Veroniku. Ta potom - jako „porodní bába“ - přiváděla na svět všechna štěchovská novorozeňátka a někdy zaskakovala i v okolních vesnicích. Často jsem bývala svědkem toho, jak mnozí známi ze Štěchova a z okolí uváděli, že mají na svém křestním listě zapsáno jako jméno porodní báby právě jméno naší babičky Veroniky Čechové.

Dědoušek Čech ukládal s neoblomnou pravidelností drobné obnosy v lysické záložně. Byl to vždy obřad, který završil svátečním posezením v tamní restauraci při chutném páрку s rohlíkem. Náš dědoušek spořil vytrvale a tento způsob vkladů pokládal za nanejvýš důvěryhodný. Však byl také jistou dobu členem komise, která dohlížela na správné hospodaření záložny. Systém pravidelného ukládání peněz náš dědoušek dosti úspěšně propagoval i mezi obyvateli na Štěchově a v okolí. Mnoha lidem se to tehdy - v první třetině 20. století - vyplatilo. A nutno dodat, že ve svém důsledku to v některých případech přece jen poněkud zmírňovalo to nešťastné holdování navyklým „stampříčkám“.

Za pokrokový počín je možno považovat ústup od ručního mláčení obilí a zavedení tzv. žentouru, což bylo někdy na začátku dvacátých let 20. století. Naše krávy chodily dokolečka a svou silou uváděly v pohyb mlátičku. Avšak elektrická mlátička, ta u nás byla až mnohem, mnohem později, až po zavedení elektřiny po druhé světové válce.

Domácí práce velmi usnadňovalo důmyslné zařízení, spočívající v ohřevu vody. Do kuchyňského sporáku byla zapuštěna nádržka s vodou a s potrubím ve tvaru podkovy, které ústilo do vodovodního kohoutku. Tak se z kuchyňských kamen při vaření mohla vypouštět teplá voda. Hospodyňky tuto vymoženost velmi oceňovaly a pochvalovaly si ji. Byl to velký pokrok např. při umývání nádobí a celkovém udržování čistoty.

Také šicí stroj, který náš dědoušek koupil v době mého útlého dětství a na němž nám naše maminka šila většinu dětského oblečení, bylo možno v letech 1919/1920 pokládat na venkově za pokrok. Pokrokovost tohoto zařízení vynikala tím více, že se v naší světnici šicí stroj octl bezprostředně po odstranění tkalcovského stavu.

Rádio, to byla novota! Tu jsme přímo hltali. Přenos zvuků byl nám dětem těžko pochopitelný a vnímaly jsme to s Jarmilou jako malý zázrak. Bylo to roku 1929, kdy se v naší chaloupce ozývaly první zvuky rozhlasového vysílání. Rádio pro nás vyrobil a s velkou radostí nám je přinesl náš bratranec Vilém, syn tety Anny z Rájce. Později jsme měli už dokonalejší radiopřijímače (avšak stále ještě na baterii), které nám zajišťovaly kvalitnější reprodukci zvuku dobrou informovanost, což mělo velký význam zvláště za druhé světové války, když se tajně poslouchal Londýn.

Elektrické osvětlení a vodovod – to byly novoty, které si naše chaloupka osvojila se značným zpožděním. Ještě po druhé světové válce se tu svítilo petrolejovou lampou a voda se do chaloupky nosila ze studny.“

Toto byla tedy ta odvrácená tvář pokroku. Ona zpozdilost však měla v případě chybějícího elektrického osvětlení i svou „světlu stránku“. Držely se totiž tzv. „černé hodinky“, kdy se vyprávělo a vyprávělo – a děti poslouchaly se zatajeným dechem a ani nedutaly. Z tichého kouzla těchto chviliek snad vzházelo i něco, co bylo pro mladou generaci začátku 20. století příznačné: „umění naslouchat“.

Slovo pokrok však mělo pro dospívající dívky ještě i jiný nádech, který splýval s významem slova móda. Se vznikem republiky se vedle zkrácených dámských sukní také stříhaly copy a vlasy se upravovaly do tzv. mikáda. Mé mamince přeběhne přes tvář šibalský úsměv a už nabízí k poslechu svou jednu příhodu: „Tato móda krátkých vlasů se u nás na vesnici začínala ujímat zvláště ve druhé polovině dvacátých let. Já – jako mladé děvče, tehdy žačka třetí měšťanky – jsem byla vnímavá k těmto novotám a zatoužila jsem po změně svého vzhledu. V naší chaloupce však stále vládla tradice copů.

Jak to jenom doma prosadit? Jak získat domácí pro novou módu? Marně jsem si lámala touto otázkou hlavu a samozřejmě jsem nic nevymyslela. Moje touha však byla silnější než má poslušnost, a tak se jednou stalo, že jsem se v Lysicích po nedělní bohoslužbě nechala ostříhat a naondulovat.

Mařenka Tesařová, r. 1929

Nový účes mě nadchl, ale pro jistotu jsem jej raději skryla pod šátek. Postupně jsem však zkoušela šátek sundávat a čekala jsem, co to s našimi domácími udělá. Maminka a babička zkoprněly úžasem, ale raději celou věc přešly mlčením, aby neupozornily na zmizelé copy dědouška. Ten však, asi pro přemíru práce nebo pro nedostatek instinktu vpravdě ženského, si mého mikáda nevšiml. Až za nějaký den, když jsme se vydali na rodinnou návštěvu k tetičce (k maminčině sestře Anně) do Rájce, celá věc „praskla“! Tetička začala halasně obdivovat můj nový účes, takže ani dědoušek jej nemohl přehlédnout. Maminka s babičkou jen mlčky obracely oči, ale marně. Bylo to už venku. Dědoušek, strážce tradic, však se nějak zachovat musel. Ve větě, kterou tehdy vyslovil, se zračila jeho blahosklonná láska ke mně i jeho smysl pro humor: „To kdybych viděl, tak jsem tě dnes s sebou nevezl!“ Tímto smířlivým způsobem se tedy tento „pokrok“ vzal na vědomí a copy byly oželeny. Později, když jsme obě s Jarmilou, už jako dospělé, nosily ležerní mikádo zcela běžně, nám vzpomínka na toto první moje „nepovolené ostříhání“ vždy přivodila na rty showivavý úsměv. I železným zvyklostem někdy praskají pevné obruče.“

Jarmila a Mařenka Tesařovy, asi r. 1936

12. Příběhy psané životem

„Jednou, bylo to v roce 1915, přišel na Štěchov člověk, který vyhledal mou maminku a odevzdal jí fotografii vojína Konráda Tesaře, jejího manžela. Následovala zpráva, že Konrád Tesař, nejlepší kamarád příchozího, je mrtev. Stalo se tak v září 1915 v ruském zajetí. Příčinou smrti byla nemoc, snad prý úplavice. Tento osudový příběh byl krutě „sepsán“ samotnou válkou. Byl natolik skličující, že se o něm u nás doma mluvilo jen výjimečně.

V naší rodině byl „Malý strýček“ – tak jsme mu my děti říkávaly. Byl to mamčin bratr František, který málo vyrostl. Bůh ví, co se to tenkrát v jeho útlém dětství přihodilo. Mluvilo se o nějakém úrazu, následkem něhož prý strýček nemohl dosáhnout normálního vzrůstu. Nám dětem byl ovšem milý; v našich školních létech jsme byli s ním výškou srovnatelní – a tím nám byl blízký.

František Čech ml., tzv. „Malý strýček-Policajt“

Povinnost úcty k němu jsme si však s Jarmilou uvědomovaly až příliš důkladně, to nám vštěpovala maminka, babička i dědoušek. „Malý strýček“ se často zajímal o naše učení, probíral s námi se zájmem naše školní brašny a živě se zajímal o naše úspěchy i drobná trápení. Tělesné postižení našeho „Malého strýčka“ jsme my děti přijímaly jako neměnnou danost a nemluvily jsme o tom. Když se však jednou stalo (to už jsem byla vdaná a měli jsme malou Evu), že malé děti jedné rodiny, která přijela na Štěchov na návštěvu, vyjadřovaly svůj údiv nad malým vzrůstem našeho strýčka posměšky a dokonce po něm chtěly házet kamení, pociťovali jsme to jako zlou věc a rychle jsme tomuto konání chtěli učinit přítrž. Jenže pozdě. Kámen už byl vržen! Malého strýčka sice nezasáhl, ale moje malá dcerka Eva utrhla ránu do spánku. Dodneška si na své zranění pamatuje, i když s odstupem času je vše odpuštěno a i ti malí hříšníci jsou dávno napraveni. „Malý strýček“ byl něco jako domácí skřítek. Byl malý, všudypřítomný, tichý, vševedoucí a užitečný. Pro těžkou tělesnou práci se s ním počítat nemohlo. Ale o všem věděl, cokoliv pohotově podal, našel, přistrčil, připomněl. Jednou, při práci na poli na Prskadlech, se stalo, že Olin, můj nastávající manžel, který nám při polních pracích pomáhal, ztratil prsten s monogramem. Mrzelo ho to, byl to dárek ode mne. Hledalo se, ale marně. „Malý strýček“ zachoval klid a bezvýsledné hledání uzavřel slovy: „Nebudte smutní, já to pohlídám. Zasadíme sem nějaké okopaniny a uvidíte, že příští rok při okopávání se prsten najde“. A stalo se dle strýčkova předpokladu. „Malý strýček“ si také pořídil ševcovský verpánek a naučil se spravovat boty - a tím byl rodině také užitečný. Ševcovský verpánek ještě dlouhá léta po smrti „Malého strýčka“ stával mezi dvojitými vchodovými dveřmi jako vzpomínka na něj i jako tiché vyzvání k posezení s výhledem ven z chaloupky. Stal se oblíbeným předmětem zejména mých dětí při jejich prázdninových pobytech na Štěchově. „Malý strýček“ také pomáhal vždy každému štěchovskému starostovi tím, že obcházel chalupy a sděloval obyvatelům vesnice všechna obecní oznámení. Pořídil si na to policajtskou čepici, která mu také vysloužila další přezdívku: „Policajt“.

Maminčina sestra Františka musela jako mladé děvče odejít do služby do Brna. Byla to pohledná, ale příliš nezkušená dívka, která byla mnohými nástrahami města i svou vlastní nevědomostí zaskočena. Nedokázala odolat projevům náklonnosti mladého syna v rodině svých chlebedárců - a neštěstí bylo hotové. Tehdejší morálka a finanční situace neumožnily

dívce otevřeně se postavit ke skutečnosti, že v ní klíčí nový život, že se hlásí na svět děťátko. Vše dopadlo tragicky. Sebevražda! Nešťastná Františka vypila louh. Na přesmutném pohřbu všichni z rodiny pocítili tu hroznou bezmocnost a bezvýchodnost, k níž byla - do jisté míry i nevinně - odsouzena jejich Františka. Z dědouškových úst prý tehdy slyšeli slova: „Vždyť bychom to maličké také uživili. Neměla to Františka dělat.“ Slova jistě dobře míněná, ale bohužel pozdě vyřčená. Slova jistě upřímně řečená, ale nepodepřená ani odpovídajícím způsobem výchovy, ani tehdejší všeobecně uznávanou morálkou. K tomuto neštěstí došlo ještě před mým narozením někdy kolem roku 1910. My děti jsme o tom někdy zaslechly jen kusé zmínky, které jsme zpočátku ani nechápaly.

Prostý, svým způsobem dojemný příběh, se stal mé mamince, když byla maličká - a následně měl pokračování po létech. V nestřežené chvílce vytáhla malá dívenka z krabičky s rodinnými „poklady“ prstýnek a hrála si s ním před chaloupkou. Stříbrný kroužek s očkem se třpytil na sluníčku. To bylo podívání pro malé děvčátko! Vždyť tak krásnou ozdobu si hned tak dětská očka neprohlédnou zblízka! A co ty krásně oblé tvary kroužku i malého očka, jak příjemné je prstýnek přebírat v ručkách a vyzkoušet si ho. Ale ouha! Prstík je příliš tenký a prstýnek sklouznul. Ale kam se poděl? Holčička hledá, hledá, ale marně. Přiznání bylo těžké a následný výprask až příliš přílehlavý. Plynula léta. Maminka už je dávno dospělá, její rodiče už dávno nejsou mezi živými a tu jednou se na cestě před chaloupkou něco zablýskne! Maminka se shýbá a náhle má před očima svůj mrzutý dětský hřích. Prstýnek starodávňý, stříbrňý, s očkem! Zaleskl se stejně jako tehdy, jako by do dospělého života pronikl odlesk dětství se všemi zapovězenými krásami i bolístkami.

Náš dědoušek - František Čech - měl bratra Vincenta, který se v mládí vyučil bednářskému řemeslu a dělal sudy. Práci si našel v Budapešti, kde se také oženil. Vzal si vdovu, která měla z prvního manželství syna.

Vincent Čech s manželkou, Budapešť

Rodina žila spořádaně a snad i spokojeně. Tak se to aspoň jevilo našemu dědouškovi při jedné jeho příležitostné návštěvě v Budapešti (tehdy to byla dědouškova jakási „služební cesta“, když jel – coby starosta - vyzvednout do Vídně jednu služku, pocházející z našeho kraje, která ve Vídni otěhotněla a na obecní útraty musela být dopravena do domovské obce).

Rodinné štěstí dědouškova bratra však bylo nestálé a možná i jen zdánlivé. To už se ovšem náš dědoušek nedozvěděl, protože smutný konec se odehrál až po jeho smrti, někdy uprostřed třicátých let 20. století. Tehdy se

na Štěchově zčista jasna objevil neznámý člověk, který mluvil špatně česky a hledal svého bratra Františka Čecha. A v tuto chvíli zbystřil pozornost náš „Malý strýček“ – také František Čech, ovšem nikoliv bratr, ale synovec neznámého příchozího. Poznal ho. „Budapešťský strýček Vincent se nám vrátil!“ zaznělo z úst „Malého strýčka“. A tím byl neznámý příchozí přijat. Byl to však smutný návrat. Když strýčkovi Vincentovi v Budapešti zemřela manželka, jeho dospělý nevlastní syn ho poslal z domu pryč s tím, aby se navrátil do své domovské obce. Štěchovská chaloupka ho přijala. Strýček našel opět domov. Často hledíval do oken protějšího stavení, kde jako malý se svými rodiči a sourozenci bydlel. Chtěl však být užitečný, a tak pásával husy. Když mu někdy jeho svěřenkyně nebyly po vůli, od plic si zalátelel po česko-maďarsku: „Basama zaňátum terentete“. Budapešťský strýček však už měl tehdy léta a ani zdraví mu nesloužilo. Po nějaké době bylo jeho zdraví už tak chatrné, že musel jít do nemocnice do Brna, kde jsem ho jako mladé děvče – tehdy zaměstnané v Brně – také navštěvovala. Zakrátko však v brněnské nemocnici zemřel. I takové teskné osudy tedy štěchovská chaloupka „zažila“ a milosrdně je pokryla svým přístřeším a pohostinností.

Moje babička Veronika Čechová, rozená Pokorná, pocházela z chaloupky, která se nacházela ve spodní části Štěchova. Její maminka (roz. Klímová z Lačnova) však brzy zemřela a od desíti let vychovávala naši babičku druhá manželka jejího tatínka (roz. Novotná, pocházela z Perné). Domek zůstal bratrovi naší babičky. Ten však svůj majetek neprozřetelně pozbyl a odešel do Byšovce. Svému otci neposkytl výměnek, a tak náš starý pradědeček šel do služby do Dlouhé Lhoty. Naši babičce to bylo líto a nadhodila dědouškovi, že by její tatínek mohl bydlet v naší chaloupce. U nás v rodině se tradovalo, že dědoušek na to odpověděl: „Když nebude pít, může u nás zůstat.“ Stalo se. A nutno dodat, že nikdo tohoto rozhodnutí nikdy nelitoval. Nám dětem přibyl pradědeček, kterému se říkalo „fousatý dědoušek“ a dědouškovi Čechovi se dostalo trpělivého „učitele“, který ho zasvětil do řemesla košíkářského. Právě od svého tchána se dědoušek Čech naučil plést koše, košičky, opálky, ošatky a také vázat košťata. Všechny tyto činnosti byly pro rodinu i pro širší okolí velmi užitečné a výhodné. Já si na „fousatého dědouška“ pamatuji, přestože jsem byla ještě hodně malá. Když „fousatý dědoušek“ zemřel, bylo mi něco kolem tří let. Tehdy mě naši ještě nevzali na jeho pohřeb. Vzpomínám si, že jsem byla doma a někdo z našich sousedů

mě hlídal. To je tedy další příběh, z něhož je znát, kolika lidem poskytovala naše chaloupka své vlídné přístřeší a jací přející lidé ji obývali.

Jedna z událostí, která mi utkvěla v paměti, není příběhem v pravém slova smyslu, ale vztahuje se spíše ke krajině, v níž Štěchov leží, a vypovídá něco o její minulosti. Jednou se při polních pracích, bylo to na některém poli mezi Štěchovem a Žlebem, propadla půda. Bylo to v době našeho dětství a my s Jarmilou jsme z toho byly jako u vytržení. Celá věc nás velmi zajímala, protože se tehdy usoudilo, že jde o štolu ze starých stříbrných dolů. Dávalo se to do souvislosti s tzv. „Stříbrnicí“, o níž se vyprávělo, že se rozkládala nad Lačnovem směrem ke Štěchovu. Náš dědoušek Čech, který tehdy zastával úřad starosty, okamžitě zařídil, aby proláklina byla z bezpečnostních důvodů řádně zasypána. Hodně se tehdy o této události u nás doma i po celém okolí mluvilo.

Ani přírodní pohromy se nevyhýbaly našemu kraji. Když jsem byla asi desetileté děvče, přišla povodeň. My Štěchovští jsme byli mimo nebezpečí, ale sousední Lačnov, který je schován v údolí, byl postižen divokou vodou. Tam se rozlil potok a voda pronikala na dvory, do sklepů i dovnitř stavení. Jedno mladé lačnovské děvče - Mařenka se jmenovalo - ve snaze pomoci sousedům zachraňovat věci ze zatopeného dvora na to doplatilo. Mařenka byla zvyklá běžně se přes potok brodit a neuměla si domyslet, že nyní je vodní proud mnohem silnější než jindy. Vstoupila do něj a už byla stržena a unášena přes půl vesnice. Voda s ní nemilosrdně smýkala, až z ní život zcela unikl. Tato tragédie nás všechny i v okolních vesnicích velmi zasáhla. A my děti, my jsme si tuto skličující událost ve své fantazii ještě dotvořily dále. Na Mařenku, mladé, pohledné děvče, si myslel sousedův syn, který byl také ještě svobodný. Mařenku to hřálo u srdce a ve snaze být nápomocná rodičům tohoto mládence se vrhla do rozdivočelé vody. My děti jsme tedy vše vnímaly ani ne jako tragédii způsobenou přírodním živlem, ale spíše jako vznešenou smrt se svatozáří mladé lásky. Bůh ví, jak to doopravdy bylo. Později se však ta naše „dětská verze“ začala vyskytovat i mezi dospělými při jejich vzpomínkách na lačnovskou Mařenku.

Jednou - to mi bylo asi 9 let - se stalo, že se nám právě na Štědrý den ráno porouchal ohřívač vody ve sporáku. Do kamen nám hrnula voda. Muselo se rychle jednat. Já - jako nejmladší a nejrychlejší - jsem byla vyslána do Lysic, abych v místní strojojně u Janíků vyjednala opravu. Měla jsem vyřídit, že prosíme o nový „pakunk“, což bylo těsnění. Toto krkolomné slo-

víčko jsem si celou cestu ze Štěchova do Lysic pro jistotu přeříkávala, ale co to bylo platné, když ve strojovně jsem je ve své devítileté hlavičce ne a nemohla najít. Ale naštěstí jsem měla vyřídilku tak dobrou, že podle mého popisu mi bylo porozuměno a majitel strojovny mi slovo „pakunk“ sám přihrál. To bylo v mém nitru radosti, že ztracené slovíčko je zase na světě! Naše Vánoce byly zachráněny. Sice to byla oprava velmi náročná a rozsáhlá (musel se vlastně téměř vybourat a znovu postavit celý kuchyňský sporák), ale za pomoci hodných štěchovských sousedů a ochotných řemeslníků z Lysic se u nás i tehdy Štědrý večer slavil ve vši kráse a navíc ještě s hřejivým pocitem sousedské soudržnosti. Štědrovečerní večere byla tehdy připravena v kuchyni našich sousedů – Ryzích. Obří kus práce tehdy při rozebírání a znovustavění našeho sporáku odvedl Staňa Sedláček. Posvátná štědrovečerní nálada tak měla „gloriolu“ lidské dobroty.

Když přišla na někoho z nás nemoc, byli jsme zvyklí většinou si pomáhat sami. Používaly se běžně bylinky, nemocný byl obklopen péčí a zájmem svého okolí, chodili na návštěvu sousedé. Vzpomínám si, jak v době mého stonání často zaznívalo z úst všech tetiček: „Tak, děvče, okřívej, okřívej!“ Tato slova mi byla vždy velkým povzbuzením, cítila jsem v nich zájem okolí o mé zdraví a představovala jsem si při nich vždy probouzející se jaro a znovuoobnovování všech sil. Někdy ovšem bývalo zle. Jako děvče jsem trpěla na časté a velmi silné angíny. Jednou byla tato má opakující se nemoc tak úporná, že moje maminka už byla odhodlána jít na lysický zámek a požádat o povoz, kterým bychom dojely spolu do Rájce k vlaku a dále do Brna do nemocnice. Bylo mi moc zle, ani formulka: „Děvče, okřívej, okřívej“, nic nepomáhala. Maminka už už začínala vyjednávat o mém odvozu do nemocnice, já jsem ležela ve světnici v horečkách, můj bolavý, opuchlý krk byl jako v ohni - a tu náhle jsem ucítila něco teplého pod bradou a kolem mne všude vlhko. Volám: „Maminko, maminko, pojdte rychle ke mně, vytíká mně „matéria“ (tak se tehdy říkalo hnisavé hmotě).“ Hnis z mých rozbolavělých mandlí si našel cestu ven sám - a mně se ulevilo. Chirurgický zákrok už tedy nebyl nutný, mladé tělo se postaralo samo. Ovšem lysický pan doktor k nám denně dojížděl, ošetřoval otevřenou ránu pod krkem a bděl nad mým uzdravováním. Dodneška mám z této příhody památku v podobě viditelné jizvy. A ať jsem kdykoliv v dospělosti jakkoliv přibyla na váze, nikdy se mi nevytvořil podbradek. Tak jsem měla ono místo, kudy tehdy vyteklo tolik hnisu z mých mandlí, probráno a zbaveno veškerého

podkožního tuku, že celá tehdejší bolavá příhoda platila ve své výslednici málem za kosmetickou operaci.

Tetička Havlíčková, jedna z mých „utěšitelek“, jednou – bylo to ovšem v době pozdější – při pilné práci na poli náhle pocítila slabost. Odvezli ji na žebříňáku domů. Nebyla to však slabost přechodná, ale zlá nemoc, z níž už nebylo uzdravení. Samotná tetička to cítila a předvídavě tehdy řekla svým nejbližším, aby se připravili, že brzy zemře. Určila dokonce přesný den i hodinu svého odchodu z tohoto světa. A stalo se tak. Přesně v určenou dobu zaplakal ze štěchovské kapličky umíráček. Milá tetička Havlíčková, která mě tolik při mém stonání utěšovala, byla sama při své nemoci tak statečná, že myslela na své blízké více než na sebe samotnou.

Jeden drobný příběh je ze světa zvířecího, byl však úzce provázán i se světem lidí. V naší chaloupce býval za mého dětství malý pejsek. Říkali jsme mu Voříšek, vždyť to také byl obyčejný venkovský voříšek. Byl však milý, učenlivý a my s Jarmilou jsme ho měly moc rády. Hrával s námi takovou tichou hru. Téměř vždycky, když jsme uložily naši panenku do postýlky nebo do kolíbký, Voříšek vyčkal, až se vzdálíme a potom hupky, hupky, panenka putovala na zem a pejsek se zavrtal do peřinek. Naoko jsme se vždy s Jarmilou na něho zlobily, ale po pravdě nás tato hra na schovávanou moc bavila. Voříškův psí život však měl smutný konec. Chodíval totiž do sousední vesničky na námluvy za jednou fenkou. Jejím pánům se to však nelíbilo. Jednou se náš Voříšek nevrátil – a více ho nebylo. Dozvěděli jsme se, že v chalupě oné fenky se odehrálo něco moc nepěkného. Náš Voříšek prý byl zabit a následně prý dokonce posloužil jako potrava těm zlým lidem. Důkaz jsme však na tento nedobry skutek neměli, a proto jsme byli nuceni jen Voříška oželet, aniž bychom mohli někoho obviňovat. Ale bylo nám stejně jasné, že tato zvěst o přesmutném konci našeho Voříška byla bohužel pravdivá.

Události druhé světové války si i v naší rodině – tehdy už Kocianově – vybraly svou jistou daň. Pohroma vzešla paradoxně od partyzánů, naprosto však neměla vazbu na někdejší partyzánské nocležníky v naší chaloupce. Byla to spíše souhra náhod, o níž by mohl vyprávět náš Sláva. Jako odrůstající chlapec se zcela náhodně vyskytl ve skupině lidí, mezi nimiž byli také partyzáni. Jeden z nich při nějaké vzájemné neshodě z nepochopitelných důvodů tzv. „pokropil“ dávkou ze samopalů všechny okolo stojící lidi. Bylo několik zraněných, náš Sláva mezi nimi. Dostal zásah do obou rukou a do

ramen. Samozřejmě nastaly problémy s lékařským ošetřením, nebylo totiž žádoucí událost zveřejňovat. Za pomoci dobrých lidí se však vše zvládlo a Slávova poranění byla řádně ošetřena a vyhojena.

Další příhoda, která mi utkvěla v paměti, je z konce druhé světové války, kdy už jsem byla vdaná a na světě už byly obě moje dcerky. Tehdy - v závěru války - když bylo v Boskovicích dosti nebezpečno, přesunula jsem se s dětmi na Štěchov. Přijel za námi i Olin. I do naší vesničky však pronikly události spojené s bezhlavým ústupem německé armády. Fašisté prchali a zanechávali za sebou spoušť. Na Štěchově tak zůstal těsně pod „Chaloupkami“ hořící německý nákladní vůz naložený střelivem. Byl to úděsný pohled, všechny nás prostupoval pocit hrůzy, děsili jsme se hrozícího výbuchu a požáru. Tehdy prokázal velkou odvalu, pohotovost a nápaditost Olin. Neohroženě se přiblížil k hořícímu vojenskému vozidlu a dobře mířeným hmatem zastavil přívod benzínu. „Chaloupky“ byly ušetřeny zkázy.“ Ovšem Olin dokázal odvrátit od Štěchovských i od obyvatel okolních vesnic ještě další pohromy. Jako pracovník hospodářské kontroly vždy zařídil věci tak, aby všechny drobné zemědělce ušetřil nepřijemností a postihů. Za druhé světové války se přísně sledovaly všechny venkovské zabijačky a nic nemělo zůstat utajeno. Olin, který ovšem vědomě přihrával českému obyvatelstvu, vždy předem zatelefonoval starostům kontrolovaných vesnic a fašisté byli přelstěni. Kontrolní komise vždy musela konstatovat, že věci jsou v pořádku. Bylo to velmi riskantní počínání, ale pro výživu českého obyvatelstva za druhé světové války byly tyto činy velmi přínosné. Tehdejší vesničané je také velmi oceňovali a Olina si považovali.“

Moje maminka dovyprávěla a já, která z jejich úst zaznamenávám tyto příběhy psané životem, nemohu nedodat, že všechny vypoслechnuté události vnímám jako zrnka pravdy zasetá v paměť našeho rodu. Téměř v každém příběhu byl někdo ze zmíněných lidí postaven do mezní životní situace. Téměř v každém příběhu bylo na určitém konkrétním člověku, aby se rozhodl ve svých činech dle vlastního svědomí, charakteru, vůle, dle daných možností. Vždy někdo něco ztratil a někdo něco získal, byť by to byla třeba jen hřejivá nebo i trpká životní zkušenost.

Smrt Konráda Tesaře byla jednoznačnou újmou pro mladou rodinu. Avšak malá Jarmilka a následné narození malé Mařenky, to byly dvě jis-

křičky, které zasvitly do budoucna. Dědoušek pohotově přijal vedle role prarodiče i povinnosti rodičovské.

S „Malým strýčkem“ leželo na rodině zdánlivě brímě lidského neštěstí. Ale ve skutečnosti byl tento človíček jistým požehnáním domu.

Tragédie mladé Františky, to byl obzvláště bolavý a složitý příběh, na jehož konci byly dva zmařené lidské životy. Každý soud, činící si nárok na všeobjímající moudrost, by asi byl lichý. Příliš křehké jsou osudové okamžiky řešící lidské vztahy. Strach z veřejného odsudku, strach, ten špatný rádce, přehlušil nepochybně v mladé Františce vše, co v ní volalo po lásce a úctě k životu! A mně se chce zavolat přes téměř už celé století: „Františko nebohá, nechť se vzpomínka na Tebe snese jako prostá pomněnka na Tvůj zapomenutý hrob u zdi brněnského hřbitova.“

„Fousatý dědoušek“ ztratil lásku svého syna, ale svým umem a svou pracovitostí si získal lásku svého zete a svých právnoúcat.

Zmařený život lačnovské Mařenky, to byla další tragédie, kterou už nic nemohlo změnit. A přece! V dětských duších založilo toto neštěstí legendu o vznešené mladé lásce.

Rozbořený sporák na Štědrý den – to bylo nadělení! Nebýt však tohoto „božího dopuštění“, neprojeviloby se snad ani tak jasně a zřetelně to nejcennější mezi lidmi – přátelství, vyznačující se ochotou pomáhat právě v tu nejnehodnější chvíli.

Nauštěvování nemocných – další pradávny obyčej, který byl na venkově považován za samozřejmost, protože vzcházzel ze samotné bible. Vypravují se mi maně slova básníka:

„Ó, tího choroby, je nejtěžší z tvých ran,
že člověk bolestmi je k sobě připoután
a v potácivých dnech, jež jdou neznámo kam,
je sebou obklopen – a v sobě strašně sám“.

Jaká moudrost a životní zkušenost byla obsažena v tom zažitém rčení štěchovských tetiček: „Děvče, okřívej, okřívej“.

K naplněné předtuše tetičky Haulíčkové lze jen dodat, že jsou věci, které nelze rozumem pochopit, a přesto o nich víme a přijímáme je se vši vážností.

A Slávovo zranění z partyzánské zbraně? Jsou příhody, které mohou být výslednicí souhry náhod, zkratového jednání. I ten nejmírumilovnější člověk – vlastně ještě chlapec – utržil rány, aniž by věděl proč.

Příběh s hořícím vojenským autem a události týkající se hospodářských kontrol mě osobně naplňují hřejivou pýchou nad odvahou, pohotovostí, důvtipem a rozhodností hlavního aktéra – Olina, mého tatínka. Byl to člověk, který měl rád lidi. A z tohoto jeho základního postoje k životu vyvěraly všechny jeho činy, tedy i ty výše zmíněné.

Tři generace (Marie Kocianová, dříve Tesařová, roz. Čechová, Marie Krajčová, roz. Tesařová, a Jitka), r. 1972

Vím, že všechny příběhy, které mi má maminka vyprávěla už v mém dětství a nyní je souhrnně převyprávěla znovu a které z velké části znám i z úst mé štěchovské babičky, mohou být s odstupem času každým z našeho příbuzenstva vnímány poněkud odlišně. Jedno však je neměnné. Fakta, která se odehrála a která byla zasetá v lidskou paměť, jsou mozaikou, představující jistou výpověď o minulosti našeho rodu i o někdejších životě v rodné vesničce mé maminky.

13. Radujme se, veselme se

„Sníh, sníh“, zvonilo z dětských úst, když se každoročně Štěchov oděl do bílého. Vesnička zářila čistotou, běloskvoucí krajina se jen třpytila. Ze všech chalup vyrážely sáně „rohačky“, Štěchov se radoval! Mé mamince se ukazují v očích světýlka a dodává: „Cesta do školy se nám změnila v rychlé svištění, všude bylo plno výskotu a rozpustilosti z té veselé sanice. Paní učitelka potom s námi měla co dělat, aby nás přiměla k pozornosti. Bujaré sáňkování vůbec patřilo k oblíbeným štěchovským zimním radovánkám. Zajímavé však bylo, že největší zábavu skýtalo dětem sáňkování provozované dospělými! Vždy zpravidla jednou za zimu se konaly takovéto sáňkařské přebory štěchovských a lačnovských mužů. „Závodní trasa“ začínala u Kratochvílovy chalupy na dolním konci Štěchova a končila v Lysicích u rybníka. To bylo vždy veselosti! Pamatuji si, že vítězi této sanice se obyčejně stávali statní mladíci ze Štěchova (např. Matalovi) a z Lačnova (Ryzí, Knotkovi). Někdy dokonce tyto veselé sanice měly ještě delší trasu a začínaly už v Horkách nad Štěchovem. Nutno ovšem dodat, že v dobách mého dětství se tu neproháněly automobily, jak je tomu nyní.

Koupání - tyto letní radovánky nám však nebyly dopřány. Štěchovské rybníčky, ty byly tak nepatrné - byly to vlastně jen tzv. „kačáky“, které nebyly vhodné pro plavání. Snad právě proto téměř nikdo z naší generace se v mládí nenaučil plavat. Tento „nedostatek“ zdejšího kraje, který neoplývá rozlehlejšími vodními plochami, rozpoznali v Lysicích, kde si vybudovali - ovšem až mnohem později - krásné koupaliště. To však nezastihlo náš mladý věk.

Když jsme s Jarmilou dorostly, stávaly se pro nás jednou z příležitostí k radosti a k pobavení také taneční zábavy. Já jsem tyto štěchovské zábavy znala spíše ze svého raného mládí, protože pozdější léta jsem už trávila v Brně. Ale taneční zábavy ve štěchovské hospůdce byly přece jen místem, kde jsme se obě s Jarmilou učily prvním tanečním krokům. Do tanečních hodin jsme nechodily, a tak nám nezbývalo, než se do této zábavy vpravovat pouhou nápodobou. Vzor hodný následování tu byl. Byla to asi otázka vrozeného talentu a rytmického a pohybového citění, které se vždy u někoho z vesnice výrazně projeví. Na Štěchově to byla v té době Fanda Konečná, později provdaná Cíhová, která vynikala jako tanečnice. Přímou

z ní vyzařovala radost z pohybu, její tanec byl výzvou k následování, byla pro nás příkladem krásného způsobu, jakým lze vyjádřit prostou, čistou radost. Její dokonalosti jsme sice v tanci nedosáhly, ale prvními tanečními pokusy jsme s Jarmilou přece jen dle Fandina vzoru prošly právě na Štěchově. A jak se nám tato taneční zkušenost později hodila! O tanečníky jsme na Štěchově my dvě nikdy neměly nouzi. Naše životní štěstí však na nás čekalo až v době pozdější a jinde – na mě v Brně v osobě Olina a na Jarmilu čekalo v Blansku seznámení s Fanou.

O společenských zábavách, které se často konaly také na zahradě u Miholova štěchovského hostince, svědčí fotografie z roku 1933, na níž je mezi mládeží zachycena i teta Jarmila s mou maminkou a také ona uznávaná tanečnice - Fanda Konečná.

Zábava v zahradě u štěchovského hostince u Miholů, r. 1933

Ze čtyř svateb nás všech sourozenců se dvě – ta moje a Jarmilina – odehrály pod střechou štěchovské chaloupky.

Moje svatba se slavila 18. prosince 1938 za silných mrazů – i svatební kytice z bílých kal mi zmrzla. Ale nic zlověstného v těch zmrzlých květech nebylo. Moje manželství s „Olinem“, jak jsem mu říkala, to bylo dobré manželství. Jistě i díky tomu, že Olin měl srdce na pravém místě, měl rád lidi a jeho povaha byla přímá a poctivá. Svatební obřad byl v lysickém

koste. Jako povoz nám posloužily dva prvorepublikové osobní automobily – jeden z Blanska a druhý z Lysic. Svatební hostina byla vystrojena v naší útulné světnici. Předválečné události byly tehdy neradostné – naše chaloupka se snažila ze všech sil zajistit alespoň tiché štěstí soukromé. A navíc náš svatební den – 18. prosinec – se stal dnem vskutku šťastným a symbolickým. Vždyť přesně v tento den o rok později, tedy 18. prosince 1939, se nám narodila naše prvorozená dcerka Eva!“

M. Krajčová s malou Evou, r. 1940

14. *Ve světle tradic*

„Naše rodina byla nábožensky založená. Dodržovaly se u nás církevní tradice. V neděli a o svátcích se chodilo do kostela. Nad těmito obyčejí bděl náš dědoušek, který byl ztělesněním člověka s darem víry v srdci. Vzpomínám si, jak jsme chodívali brzy ráno na roráty do lysického kostela. Byla zima, tma, nevlídno – a my děti, my jsme ještě plně nechápaly všechno to dění kolem. Ach, jak se nám nechtělo vstávat z teplého „peříšku“! Avšak při pohledu na našeho dědouška nám bylo jasné, že světlo v duši je mocnější než tma sychravého rána. A tak jsme se s Jarmilou vzaly za ruce a všichni jsme za svitu lucerny šlapali do vzdáleného lysického kostela.

Už za mého útlého dětství – tedy někdy v letech 1918/19 - jsme mívali o Vánocích doma nastrojený stromeček. To se k nám tehdy chodila dívat celá vesnice! Tento zvyk nebyl ještě rozšířen, ale postupně se dost rychle ujímal. My jsme byli první, kteří jsme tuto tradici na Štěchově založili. Stromeček nejen že zářil zapálenými svíčkami a blýskavými ozdobami, ale šířil kolem sebe úchvatnou vůni. Jehličí, perníčky, jablíčka, to vše obšťastňovalo naše smysly. Vánoční ozdoby byly jiné než dnes. Většinou byly tvořeny šňůrkami drobných třpytivých korálek a znázorňovaly chaloupky, kostelíčky, ptáčky, stromečky, vánočky apod. Hodně vánočních ozdob pocházelo z Vídně, to je přivezl náš tatínek Konrád Tesař, když jezdíval odevzdávat svou práci a přebírat další perleť na soustružení. Oříšky se balily do zlatého staniolu, jablíčka se napichovala na špejli a zavěšovala se na větvičky. Betlémek jsme mívali pěkný, byl sestaven z krásných barevných obrázků vystřižených z papíru. Dárků jsme nedostávali mnoho. Většinou jsme my děti byly obdarovány potřebným oblečením, jako byly např. šály, rukavice, čepice. Živě si však vzpomínám na dárek významnější – na modré sametové kabátky, které jsme dostaly s Jarmilou od Ježíška a které nám přivodily přezdívku „Modráčci“. Ke štědrovečerní večeři jsme usedali v podvečer v kuchyni. Stůl byl vydrhnutý, pokrytý bílým ubrusem a na něm voněla velká, dozlatova upečená vánočka a bílá káva. V pozdější době se náš štědrovečerní jídelníček přece jen trošku zpestřil – mívali jsme navíc ještě rybičky, a to v podobě zavináčů. Smažený kapr a bramborový salát, to byla záležitost mnohem, mnohem pozdější.“

Štěchovská kaplička, to je pevný bod vesničky, k němuž se už po generace sbíhají myšlenky, přání, úsměvy i slzy štěchovských obyvatel. Umíráčkem z její věžičky se všichni loučí s každým, kdo opouští jejich řady. K tichému pozastavení a k myšlenkovému pohroužení zláká kaplička nejednoho z kolemjdoucích svým úhledným a vlídným vzhledem a svou dojemnou, svatou krásou. Však si o ni Štěchováci také dbají! Pod starostlivou péčí manželů Kubíčkových září tento malý svatostánek uprostřed vesnice jako hvězdička.

Štěchovská kaplička, r. 2003

Každoroční svatojánská pouť je tu slavena hojně navštěvovanou bohoslužbou. „V dobách mého dětství,“ vzpomíná opět má maminka, „se vždy týden před poutí konaly u kapličky podvečerní modlitby, k nimž se schá-

zívalo hodně lidí ze Štěchova, ale i z blízkého Lačnova. Vždy někdo ze Štěchovských se tohoto společného modlení ujal. Za mého dětství to většinou býval náš dědoušek Čech, který modlitby předříkával a celkově bděl nad těmito svatými chvílkami. Také se zpívalo, a to se mi moc líbilo.“

Dodneška se scházívá na štěchovské pouti vždy ve sváteční náladě většina obyvatel současných i těch bývalých a přespolečných. I provoz na silnici, vedoucí těsně kolem kapličky, vždy „zatají dech“ a pokud se během bohoslužby jezdí, tak většinou jen s vypnutým motorem. Pouze v dobách „třeskuté totality“ se někdy stávalo, že hřmotící „nákladák“ se snažil mermomocí bohoslužbu přehlušit. Na chvíli se mu to vždy podařilo. Co ovšem znamená jedna zlomyslná chvílka oproti věčnosti?

Poutní mše na Štěchově, 50. léta 20. století

Stává se však, že i do chviliek nanejvýš dojemných pronikne humor. Jednou, právě v momentu svatého pohroužení všech farníků, se naráz ozvou při poutní bohoslužbě prapodivné skřípavé zvuky, následuje rána a četné výkřiky. Oči všech se obracejí k místu, kde seděly na dlouhé lavici všechny přítomné babičky. Ale ouha! Místo babiček jsou vidět jen zdvižené nohy, vyhrnuté sukně a tápající ruce. Jedině povalená lavice, i když

měla notně polámané své dřevěné nohy, udržovala jakýsi řád v tom nastalém zmatku. Naštěstí se nikomu nic vážnějšího nestalo, jen nějaká boule nebo obraženina. Avšak veselost, která z této příhody vzešla, přetrvává ve vzpomínkách dodnes. I moje maminka – tehdy už také babička – se při této poutní mši octla na zemi a ještě dnes se tomu od srdce zasměje. A panu faráři se tehdy pod jeho důstojností také vzdouvaly utajované vlny smíchu. Svatost a humor někdy krácejí ruku v ruce – a je to tak asi dobře. Obojí má v životě své pevné místo.

Poněkud výjimečnou pozici mělo v minulosti jedno štěchovské stavení, které patřilo k nejvýstavnějším domům vesnice. Ve fasádě jeho čelní stěny byl umně vysekán a štukatérsky upraven tvar, do něhož majitelé domu zavěsili krásný kříž.

Matalovo stavení, r. 1933

Tento ozdobný prvek byl na Štěchově vždy vnímán jako estetický i duchovní akcent zdejší vesnické architektury. Dnes už můžeme tento zaslý skvost vidět pouze na fotografiích nebo o něm můžeme slyšet od pamětníků. V blízkosti tohoto stavení se nacházela obecní studna, k níž každodenně směřovaly kroky ze všech štěchovských chalup. Kříž na Matalově stavení měl tedy na očích každý, kdo nabíral životodárnou teku-

tinu ze studny. Snad i proto se jeho obraz vryl tak hluboko v povědomí vesnice.

15. Extempore

Naše soukromé vyprávění, které se odehrávalo v létě roku 2003 mezi mnou a mou maminkou a bylo průběžně zapisováno, upřesňováno a doplňováno, se stávalo pro nás obě stále poutavější a zajímavější. Vyprávění i psaní nabíralo na obrátkách už i z toho prostého důvodu, že se blížil termín očekávaného příjezdu naší Evy – mé sestry, maminciny prvorozené dcery. Přijela z USA v září 2003, aby se potěšila se svou maminkou a aby o ni při svém pětitydenním pobytu v Brně dočasně pečovala. Naši mamince už sice špatně slouží nohy, zlobí ji méně pohyblivá pravá ruka, její zdraví ji ledasčím potrápí, ale její paměť, ta je stále čerstvá. Když se Eva začetla do našeho „Štěchovského památníčku“, probudil i v ní vzpomínky na chvíle strávené na Štěchově a přidala také některé své další náměty pro začlenění do tohoto intimního svazečku.

Začátkem prosince nás zastihla přesmutná zpráva o úmrtí tety Jarmily, maminciny starší sestry, které už chyběl pouze jeden měsíc do devadesátých narozenin. Ještě v září jsme ji byly s mou sestrou Evou navštívit v nemocnici. Přestože tetu Jarmilu už poslední dobou zrazovala její paměť, při poslechu části kapitoly „Školní léta“ z tohoto „Štěchovského památníčku“ jí zjihl pohled a pozorně sledovala každé slovo. Při zmínce o panu řediteli Škorpilovi dodala: „Ten toho hodně pro školu udělal“. Obě s Evou jsme byly svědky toho, že teta Jarmila se v této chvíli octla s jasnou myslí v době svého dětství.

16. Závěrem

Rok 2003 je u konce – stejně jako naše vzpomínkové rozprávění. Má maminka se se zájmem probírá popsanými stránkami a svůj Štěchovský památníček uzavírá takto:

„Moje maminka – Marie Tesařová, rozená Čechová, později Kocianová, se dožila téměř 88 let. Od roku 1979 odpočívá na lysickém hřbitově vedle svého druhého manžela Františka Kociana. Ostatky jejího prvního manžela Konráda Tesaře nebyly nikdy navraceny do rodné země. Štěchovskou chaloupku odkázala moje maminka jednomu ze svých čtyř dětí a přála si, aby se na Štěchově všichni v dobré pohodě scházeli. V mnohých případech se tak skutečně děje. Někoho z našeho příbuzenstva však osud zavedl do ciziny, někdo se na Štěchov dostane jen výjimečně, jména některých našich drahých už jsou vyryta na pomnících na brněnském nebo vysokomýtském hřbitově.

Štěchovská chaloupka, r. 2003

Chaloupka žije dál. Je opravena, uzpůsobena moderní době a je dobře udržována.

Štěchovské setkání čtyř sourozenců, 90. léta 20. století

Chaloupka žije dál, poněvíc těmi nejmladšími z našeho příbuzenstva. Čas od času se v ní však sejde společnost několika generací.

Štěchovská společnost, 90. léta 20. století

I já – teď už nejstarší z naší rodiny – jsem si v naší štěchovské chaloupce letos pobyla. Můj letní pobyt mi oživil vzpomínky na minulost natolik, že jsem po svém návratu do Brna začala vzpomínat nahlas. A tak vznikl tento prostý „Štěchovský památníček“ jako tichá připomínka toho, co k dávné historii naší chaloupky neodmyslitelně patří.“

Zbývá jen dodat upřímné přání, aby štěchovská chaloupka, pamětlivá své poctivé minulosti, sloužila šťastně dál a poskytovala i v budoucnu vřelý domov svým obyvatelům a srdečné přijetí těm, kdo v ní najdou zalíbení.

Generace našeho rodu následují jedna za druhou, chaloupka zůstává a nese v sobě zrnka paměti z každého života, který v ní rozkvetl.

Dovětek

Dne 13. května 2004 se naplnily dny života mé drahé maminky Marie Krajčové, rozené Tesařové. Svíce dohořela. Světlo, které vydávala, však zůstává v duších jejích nejbližších a prozařuje i tento prostý svazek vzpomínek. Když se má maminka probírala 1. května 2004 stránkami čerstvě vytisknutého „Štěchovského památníčku“, její oči a ruce už byly zesláblé. Její mysl však byla stále obdivuhodně jasná. S pouděkem také přijala dlouho postrádanou a konečně nalezenou fotografii svých prarodičů – Františka a Veroniky Čechových. Slíbila jsem jí, že tento obrázek, dle jejího soudu nejdůležitější, bude určitě zařazen do dotisku této knižky. Když jsme s mou sestrou Evou, která přijela z USA na mamčin pohřeb, urovnávaly pozůstalost našich rodičů, dostaly se nám do rukou ještě další pozoruhodné dokumenty, o něž je rovněž tento dotisk rozšířen.

Obsah

1. Úvodem	1
2. Život končí ... život začíná	1
3. Cti otce svého a matku svou	3
4. Rodové posloupnosti	4
5. Život v naší chaloupce	15
6. Vítán buď, kdo s dobrým úmyslem přicházíš	24
7. Vlídna krajina	26
8. Chléb náš vezdejší	29
9. Naše kráva strakatá	29
10. Školní léta	31
11. Pokrok vládne světem	39
12. Příběhy psané životem	43
13. Radujme se, veselme se	54
14. Ve světle tradic	57
15. Extempore	61
16. Závěrem	62
Dovětek	65

Poděkování

Upřímné poděkování za poskytnutí některých rodinných fotografií i za doplnění několika údajů patří Oldřišce Unčovské, roz. Kocianové, Ladislavu Kocianovi st., Janě Koudelkové, roz. Kalvodové, Evě Švehlové, roz. Krajčové, a Jaroslavě Juranové. Za technické zpracování některých fotografických materiálů náleží dík Miloši Měřinskému.